

«Det er jo ganske store endringer, det skal sies....»

(Informant Kari)

**En kvalitativ studie om endringer i samværspraksisen mellom barn og foreldre som
følge av avgjørelsene fra den europeiske menneskerettighetsdomstol
- fra barnevernsarbeideres perspektiv**

Universitetet i Stavanger,
Det samfunnsvitenskapelige fakultet, institutt for sosialfag
Juni 2021

Kandidat: Camilla Onstad
Veileder: Unn Cecilie Omre

UNIVERSITETET I STAVANGER

MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG MASTERGRADSOPPGAVE

SEMESTER:

(vår- 2021)

FORFATTER/MASTERKANDIDAT: Camilla Onstad**VEILEDER:** Unn Cecilie Omre

---

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Norsk tittel: En kvalitativ studie om endringer i samværspraksisen mellom barn og foreldre som følge av avgjørelsene fra den europeiske menneskerettighetsdomstol

Engelsk tittel: A qualitative study of how the new decisions from the European Court of Human Rights has changed how visitation rights between parents and their children are practiced

---

EMNEORD/STIKKORD:

Barnevern, medvirkning, samvær, den europeiske menneskerettighetsdomstol, fylkesnemnda, barneperspektivet, styrkeperspektivet

---

ANTALL SIDER: 89**STAVANGER**

31.05.2021

DATO/ÅR**Kandidatens navn**

☐ ☐ I forbindelse med elektronisk innlevering, kommer jeg til å reservere meg mot å offentliggjøre mastergradsoppgaven på universitetets nettsider

Forord

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til de seks kontaktpersonene som lot seg intervjuer til oppgaven. Tusentakk for alle erfaringer, ønsker og frustrasjoner som dere har delt fra feltet.

Videre vil jeg takke min veileder Unn Cecilie Omre. Tusentakk for at du alltid har hatt tatt deg tid, vært tilgjengelig, gitt gode råd og faglige innspill.

Takk til venner og familie for god støtte i denne prosessen. En ekstra stor takk til mine venninner Anniken, Camilla og Inger for all hjelp og gode innspill til oppgaven.

Til slutt vil takke min samboer Simen. Tusentakk for at du har vist støtte og forståelse for at jeg har vært travelt opptatt med oppgaven.

Camilla Onstad

Oslo, mai 2021.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	6
ABSTRACT	7
1.0 INNLEDNING.....	8
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	8
1.2 BEGREPSAVKLARING	10
1.3 AVGRENSNING	11
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	11
2.0 FORSKNING OG KUNNSKAPSGRUNNLAG	13
2.1 NASJONAL FORSKNING OM BARNES MEDVIRKNING	13
2.2 INTERNASJONAL FORSKNING OM BARNES MEDVIRKNING	15
2.3 NASJONAL FORSKNING OM SAMVÆR	16
2.4 INTERNASJONAL FORSKNING OM SAMVÆR	17
3.0 KONTEKST	19
3.1 DET NORSKE BARNEVERNET	19
3.1.1 <i>Grunnleggende prinsipper for det juridiske rammeverket</i>	20
3.2 FYLKESNEMNDENE FOR BARNEVERN OG SOSIALE SAKER	21
3.3 SAMVÆR MELLOM BARN OG FORELDRE	21
3.4 KRAV OM TILBAKEFØRING.....	22
3.5 MENNESKERETTIGHETENE OG MENNESKERETTIGHETSDOMSTOLEN (EMD).....	23
4.0 METODISKE VALG.....	25
4.1 VITENSKAPSTEORETISKE TILNÆRMINGER: FENOMENOLOGI OG HERMENEUTIKK.....	25
4.2 VALG AV METODE: KVALITATIV TILNÆRMING.....	26
4.2.1 <i>Semi-strukturert form</i>	26
4.2.2 <i>Dialog med NSD</i>	27
4.2.3 <i>Valg av informanter</i>	28
4.2.4 <i>Rekruttering av informanter</i>	28
4.2.5 <i>Informantene</i>	29
4.2.6 <i>Intervjusituasjonen</i>	30
4.3 ETISKE RETNINGSLINJER.....	32
4.3.1 <i>Refleksjoner rundt å forske på eget felt</i>	33
4.4 ANALYSE	34
4.4.1 <i>Tematisk analyse</i>	34
4.4.2 <i>Reliabilitet og validitet</i>	35
5.0 DET TEORETISKE GRUNNLAGET	37
5.1 BARNEPERSPEKTIVET	37
5.2 MEDVIRKNING	38
5.3 STYRKEPERSPEKTIVET	39
6.0 PRESENTASJON AV FUNN.....	42
6.1 I HVILKEN GRAD VEKTLLEGES BARNETS SYNSPUNKTER I VURDERINGEN AV SAMVÆR?	42
6.1.2 <i>Rettsystemets involvering av barnets medvirkning</i>	44
6.2 HVILKEN OPPFØLGING FÅR DE BIOLOGISKE FORELDRENE ETTER EN OMSORGSOVERTAKELSE?.....	46
6.2.1 <i>Hyppigere oppfølging av de biologiske foreldrene</i>	47
6.2.2 <i>Et økt samværsomfang</i>	49
6.3 HVILKEN BETYDNING KAN BISTAND FRA KONTAKTPERSONENE HA FOR SAMVÆRENE?.....	50
6.3.1 <i>Eksempler på tilretteleggelse</i>	52
7.0 DRØFTING.....	55
7.1 BARNETS MEDVIRKNING.....	55

7.1.1 Barnets mulighet til å medvirke til hva som er et godt liv for seg selv	58
7.1.2 Rettssystemets vektlegging av barnets synspunkter	59
7.2 OPPFØLGING AV DE BIOLOGISKE FORELDRENE	61
7.2.1 Økt samværsomfang.....	63
7.3 BEDRE TILRETTELEGGELSE AV SAMVÆR	65
8.0 AVSLUTNING OG VEIEN VIDERE	67
9.0 LITTERATURLISTE.....	70
VEDLEGG 1.....	78
VEDLEGG 2.....	80
VEDLEGG 3.....	83
VEDLEGG 4.....	86

Sammendrag

Temaet for masteravhandlingen er hvordan de nye avgjørelsene fra den europeiske menneskerettighetsdomstol endrer samværspraksisen mellom barn og foreldre i det norske barnevernet. Denne studien har tatt utgangspunkt i seks kvalitative intervjuer med kontaktpersoner fra kommunale barneverntjenester, og er basert på en tematisk analyse. Studiens formål har vært å få mer kunnskap om hvilke endringer som oppstår rundt samværspraksisen i barnevernet.

Studiens funn har vist at informantene anser barnets medvirkning som svært viktig og at de involverer barn i vurderingen av samvær. Videre at barnets eget perspektiv kommer mer til syne ettersom barnet blir eldre, og har en større kapasitet til å ytre seg om sine meninger rundt samværsordningen. Informantene som fortalte om små barn, viste til de voksnes barneperspektiv av hva som er barnets behov og beskrivelser av dets atferd. Tidligere forskning har derimot vist til at barnevernet ikke har tilrettelagt godt nok for barnets medvirkning. En årsak til funnet kan være dersom barn og voksne har en ulik forståelse av hva medvirkning innebærer. Studiens funn har vist at fylkesnemnda kan ha en ulik beslutningsterskel enn barnevernet og at informantene opplever at nemnda kan vektlegge barnets medvirkning i for liten grad. Ved hjelp av barneperspektivet er det argumentert for at ulik tilnærming til barnets medvirkning kan ha en betydning for hvilken grad barnet involveres i beslutningene.

Videre har studien vist at det fastsettes mer samvær enn tidligere og at barnevernet må tilrettelegge bedre for samvær der det ikke fungerer optimalt. Ved hjelp av styrkeperspektivet er det argumentert for at økt veiledning kan bidra til å styrke familiens evne til å utvikle og endre seg. Det er videre argumentert for at samvær skal vurderes konkret for den enkelte saken, og med utgangspunkt i å gjenforene barnet med deres biologiske foreldre. Samtidig skal en gjenforening ta utgangspunkt om det er til barnets beste.

Abstract

The following master's thesis explored how the new decisions from the European Court of Human Rights has changed how visitation rights between parents and their children are practiced in the Norwegian child care services. The study is based on six qualitative interviews with personnel from municipal child care services, and is based on a thematic analysis. The aim of the study was to increase knowledge around visitation practices in Norwegian child care services.

The participants in the study reported that involving the child in the processes around visitation rights is important. Also, children's perspectives were reported as more evident as the children grow older. This was associated with increased capacity to express their own opinions around the visitation practice. Those working with younger children reported that decisions were based on the adult perspective of children's needs and behaviour. However, research has shown that the child services have not managed to allow sufficient child complicity. This may be caused by children and adults having different perceptions of what complicity involves. Moreover, the county board may have a different decision threshold than the child services, where participants in the study reported an experience of the county board valuing the children's complicity insufficiently. The following study implemented the child perspective to argue that different approaches to children's complicity may influence what level of involvement the child has in decisions around visitation.

Secondary findings in the study showed that visitation rights are planned to a greater extent in present day, and that the child services should aid in improving visitation practices where these are not optimal. By applying the strength perspective, it has been argued that increased guidance and supervision may strengthen the family's ability to develop and change. Moreover, it is argued that visitation rights should be decided on a case-to-case basis, aiming to reunite the child with its biological parents. Nonetheless, when evaluating appropriateness of reuniting the family, the child's best interest should be considered.

1.0 Innledning

1.1 Tema og Problemstilling

Studien omhandler samvær mellom barn og deres biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse i medhold av Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100 (heretter forkortet bvl) § 4-19, og den internasjonale kritikken mot den norske barnevernsrettslige praksisen. Fra 2015 til 22. mars 2021 er 39 saker mot Norge som gjelder ulike barnevernstiltak tatt til behandling hos den europeiske menneskerettsdomstol (EMD). I åtte av ti dommer er det blitt konstatert krenkelse på retten til familieliv etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8. Videre har kritikken fra EMD vært rettet mot barnevernets svakheter av ivaretagelse til gjenforeningsmålsettingen (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 15).

Det klare utgangspunktet i norsk barnevernspraksis er at omsorgsovertakelser i utgangspunktet skal være midlertidige og at barn skal gjenforenes med sine biologiske foreldre (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 5). For å ivareta tilknytningen mellom barn og deres biologiske foreldre er det viktig med regelmessig oppfølging og samvær. EMD har vært særlig kritisk til at dette målet forsvinner på et tidlig stadium i den norske barnevernspraksisen, uten en begrunnelse og i kombinasjon med et lavt samvær (nhri, 2020, s. 7). Avgjørelsene fra EMD mot det norske barnevernet har vært hyppig omtalt i media og har bidratt til å skape en stor debatt i samfunnet. Per 2019 fikk 14671 barn og unge plasseringstiltak fra barnevernet, som vil si at de ble plassert utenfor hjemmet. Av disse fikk 8600 omsorgstiltak, som innebærer at barnevernet har overtatt omsorgen for barnet (Statistisk sentralbyrå, 2020). Restriksjoner rundt samvær er et inngrep i retten til familieliv og staten har en plikt til å aktivt arbeide for å opprettholde relasjonen slik at barn og foreldre kan gjenforenes (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 6). Oppfylles ikke denne plikten kan det innebære et brudd på EMK artikkel 8.

Den 27. mars 2020 avsa Høyesterett tre avgjørelser i storkammer, hvor de vurderte hvilken betydning avgjørelsene fra EMD skal ha for norsk regelverk og praksis på barnevernsfeltet. En sak førte frem, en sak ble forkastet og en sak ble delvis forkastet ved at omsorgsovertakelsen ble opprettholdt mens samværsgraden ble økt fra fire til åtte ganger i året (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 2). Høyesterett understreket at hensynet til barnets beste er av overordnet betydning i barnevernssaker. Der barnets og foreldrenes

interesser er i konflikt skal det være en rimelig balanse, og det skal legges særlig vekt på hensynet til barnets beste (ibid). Synet på barn har gjennom historien endret seg fra å være «utviklingsbarn» til «rettighetsbarn», hvor barn anses som kompetente, selvstendige individer med rett til aktiv deltakelse i eget liv (Kjørholt, 2010, s. 12-13). Utviklingen har bidratt til en større kunnskap og forståelse av den enkeltes rett til å medvirke som samfunnsborger (Slettebø & Seim, 2007, s. 22). Til tross for at barnets rett til medvirkning er blitt nedfelt i både nasjonal og internasjonal lovgivning, har forskning vist at barn i liten grad opplever å få medvirke. Studien undersøker hvordan barnets stemme blir vektlagt i vurderingene og beslutningene rundt samvær, samt om det er oppstått noen endringer rundt barnets medvirkning etter avgjørelsene fra EMD. Det tas utgangspunkt i barnevernfaglige teoretiske perspektiver og tidligere forskning på feltet. Barns rett til medvirkning innebærer at barn blir direkte involvert i beslutningene som skal tas og får en reell anledning til å påvirke utfallet (Seim & Slettebø, 2017, s. 885).

Videre fremhevet Høyesterett at den overordnende målsettingen ved en omsorgsovertakelse er å oppnå en gjenforening mellom barn og foreldre, etter både norsk rett og EMK. Samtidig må barneverntjenesten tilrettelegge for samvær av en viss hyppighet og kvalitet for å opprettholde familiebandet, så langt det er til barnets beste (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 6). Det er et stort behov for mer kunnskap rundt samvær etter en omsorgsovertakelse og det er fortsatt uklart hvilke samværsordninger som fungerer i praksis. Videre er det uklart hvordan biologiske foreldre og barn kan følges opp og støttes slik at samværene skal bli best mulig (Stang & Baugerud, 2018, s. 12). Forskning har vist at den vanligste samværspraksisen er svært begrenset med en til seks samvær i året (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 60-61). Hva som kan bidra til å skape gode samvær kan være komplekst og utfordrende. For å belyse dette undersøker studien hvilke endringer som oppstår rundt barnevernets oppfølging av familier og deres tilretteleggelse av en gjenforening.

Studiet har som formål å få mer kunnskap om endringer som kontaktpersonene opplever ved barnevernspraksisen i samværssaker, hvordan de reflekterer over nåværende praksis og hvordan de reflekterer over tidligere praksis i lys av den nye kunnskapen.

Studiens problemstilling er som følger:

«Hvordan kan de nye avgjørelsene fra den europeiske menneskerettighetsdomstol endre samværspraksisen mellom barn og foreldre i det kommunale barnevernet?».

For å belyse problemstillingen er følgende forskningsspørsmål formulert:

I hvilken grad vektlegges barnets synspunkter i vurderingen av samvær?

Hvilken oppfølging får de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse?

Hvilken betydning kan bistand fra kontaktpersonene ha for samværene?

Hvilke utfordringer skaper de endringene som kontaktpersonene løfter frem?

1.2 Begrepsavklaring

Det kommunale barnevernet: Betegnelsen på det kommunale barnevernet er

«barneverntjenesten», og hver kommune organiserer sitt barnevern (Lindboe, 2012, s. 31).

Det kommunale barnevernet skal utføre de daglige oppgavene som barnevernloven pålegger (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 19).

Kontaktperson: Med kontaktperson menes ansatte i den kommunale barneverntjenesten med et forvaltningsmessig ansvar overfor barn og familier etter barnevernloven. Den mest brukte tittelen på denne rollen har tidligere vært saksbehandler.

Fylkesnemnda: Fylkesnemnda er et domstollignende forvaltningsorgan som har avgjørelsesmyndighet i saker som reises av kommunen innenfor nemndas stedlige virkeområde. Dette er saker som omhandler omsorgsovertakelse, foreldreansvar og samvær. Fylkesnemnda består vanligvis av en nemndleder, et sakkyndig medlem og et medlem fra et alminnelig utvalg, etter bvl. § 7-5.

Omsorgsovertakelse: Barneverntjenesten kan overta omsorgen for barn, dersom det blir vurdert at omstendighetene rundt barnets omsorgssituasjon er såpass alvorlig at deres utvikling står i fare. For at fylkesnemnda skal fatte et vedtak om omsorgsovertakelse må et eller flere av de juridiske vilkårene av bokstavene a-d i bvl. § 4-12 være oppfylt.

Samvær: Med samvær menes avtalte, fysiske møter mellom barn og biologiske foreldre når et barn har flyttet utenfor hjemmet etter en omsorgsovertakelse.

Medvirkning: Medvirkning innebærer at barn involveres i sin egen sak, blir sett på som en likeverdig deltaker, blir lyttet til og får være med å påvirke utfallet. Involvering av barnets medbestemmelse sikrer deres rettssikkerhet i møte med offentlige tjenester som barneverntjenesten (Slettebø & Seim, 2007, s. 22).

Barneperspektiv: Med barneperspektiv menes den voksnes tilnærming til å søke og forstå barns handlinger, erfaringer og opplevelser (Sommer, 2012, s. 50-55).

1.3 Avgrensning

Av hensyn til studiens omfang er det valgt å ha fokus på samvær mellom barn og deres biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse, og det unnlates å belyse samvær mellom barnet og annet nettverk. Oppgaven omhandler samvær mellom barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse, jf. bvl. § 4-12. Det utelukker dermed andre barnevernssaker hvor det blir fastsatt samvær. De konkrete avgjørelsene fra EMD vil være et grunnleggende fundament for endringene som løftes frem, men vil ikke drøftes ytterligere for å begrense omfanget på studien.

Det er videre blitt valgt å se endringene fra kontaktpersoner i det kommunale barnevernet sitt perspektiv. Med dette er brukerperspektivet inkludert gjennom kontaktpersonenes beskrivelser, og kan ikke sammenlignes med andres perspektiv som for eksempel barn eller biologiske foreldre. Det tas videre ikke stilling til faktorer som kan ha påvirkende kraft, som for eksempel sosioøkonomisk klasse, kjønn og etnisitet. Avgrensningene som er gjort medfører at funnene vil være mindre generaliserbare.

1.4 Oppgavens oppbygging

Kapittel 2 presenterer forskning om barns medvirkning og samvær i barnevernet. Forskningen som blir presentert er både fra nasjonale- og internasjonale studier. Hensikten er å gjøre allerede etablert kunnskapsgrunnlag mer tilgjengelig for leseren.

Kapittel 3 presenterer den barnevernfaglige konteksten forskningen foregår i. Hensikten med denne delen er at leseren skal få en større forståelse av forskningsarenaen.

Kapittel 4 presenterer oppgavens metodiske tilnærming. I denne delen gjøres det rede for metodens fremgangsmåte, innhenting av data, intervjusituasjonen, oppgavens analytiske metode og etiske refleksjoner.

Kapittel 5 gjør rede for oppgavens teoretiske perspektiv. Teorien og perspektivene som blir presentert vil være det teoretiske grunnlaget for drøftingen av studiens empiri.

Kapittel 6 presenterer studiens empiri. Funnene er organisert etter hoved- og undertemaer som fremkom i analysens kategorisering. Sitater fra intervjuene blir lagt frem i presentasjonen.

Kapittel 7 tar for seg oppgavens drøftende kapittel. Studiens funn vil bli diskutert opp mot presentert forskning, teori, nasjonale føringer og juridiske rettigheter.

Kapittel 8 presenterer studiens avslutning. Her vil studiens hovedfunn og anbefaling til videre forskning presenteres.

2.0 Forskning og kunnskapsgrunnlag

Per mai 2021 er det ikke forsket i større grad på hvordan norsk praksis i samværssaker endres som følge av de nylig avsatte avgjørelsene fra EMD. På den andre siden finnes det en del forskning om samvær i barnevernet og barnets medvirkning. Dette kapittelet omhandler forskning fra siste 15 år rundt disse temaene.

2.1 Nasjonal forskning om barns medvirkning

Barnelovutvalget publiserte i 2017 en utredning (NOU), som gjennomgikk særlige alvorlige saker der barn og ungdom har blitt utsatt for grov vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Et gjennomgående funn var manglende rutiner som sikret at barnet ble hørt, og der det fantes rutiner var det flere eksempler på at disse ikke ble fulgt eller var kjent for de ansatte (NOU 2017:12, s. 110). Som årsaker var manglende tid og ressurser til å snakke med barn, målstyring og press for å produsere, utydelige ledere som ikke er klare på hva som skal prioriteres og et press på å holde tidsfrister (ibid). For å sikre barnets medvirkning understreket utvalget at man både må ha økt kompetanse i å snakke med barn og gode rutiner for dette, som for eksempel konkrete forslag til spørsmål og standardiserte eksempler (NOU 2017:12, s. 111).

Bergan gjorde i 2017 en undersøkelse hvor hun intervjuet syv barn i alderen 12 til 17 år som bodde i fosterhjem. Funnene viste at det var få av barna som hadde erfart en mulighet til å medvirke i forkant av innflytting i fosterhjem (Bergan, 2017, s. 53). Videre hadde ingen av barna erfart å få uttale seg om samvær før saken var oppe i fylkesnemnda (ibid). Barna som deltok hadde erfart at deres alder hadde en betydning for hvilken mulighet de hadde for å få medvirke (Bergan, 2017, s. 54). Deres reaksjoner rundt samværet kunne samtidig forstås som en motstand og gi dem en indirekte innflytelse på samværsomfanget. Enkelte av barna hadde erfart at deres uttrykk førte til at foreldrene sa fra seg samværet eller stoppet å gjennomføre (ibid). Alle barna som deltok i undersøkelsen hadde derimot erfart å få medvirke i hvor samværene skulle gjennomføres etter innflytting i fosterhjemmet. Enkelte hadde erfart en mulighet til å medvirke i spørsmålet om tilbakeføring og samvær (Bergan, 2017, s. 54).

Vis & Fossum (2013) har undersøkt barnets medvirkning ved samværssaker og omsorgsovertakelse i fylkesnemnda. Undersøkelsen viste at de fleste barna hadde uttalt seg gjennom en talsperson. Videre at barnets syn på samvær var blitt funnet i to tredeler av

talspersonens rapportering. Der hvor barnets mening fremkom ble det fastsatt et større samværsomfang enn der hvor det ikke var tydeliggjort (Vis & Fossum, 2013, s. 2104). Konklusjonen var at barnets mening ble vektlagt i varierende grad og at samværet fremstod som å bli fastsatt etter individuelle vurderinger ut ifra barnets ønsker (Vis & Fossum, 2013, s. 2108). Samtidig ble det understreket en bekymring da flere barn fikk et økt samværsomfang sammen med en biologisk forelder, som de ønsket mindre samvær med.

Helsetilsynets forskningsrapport (2019) gjennomgikk 106 barnevernssaker. Resultatet var at de fleste barna hadde pratet med ansatte i den kommunale barneverntjenesten. Det var gjennomført samtaler med barn og deres synspunkter var blitt gjengitt. Det fremkom derimot at barnets synspunkter i liten grad var drøftet opp mot øvrig informasjon i saken (Helsetilsynet, 2019, s. 38). En annen studie har vist til liknende tendenser, hvor det i liten grad var drøftet hvordan barnets stemme påvirket saken. Barnets deltakelse ble hovedsakelig inkludert gjennom å gi og innhente informasjon, og tilegne seg kunnskap om barnets opplevelse av egen situasjon (Ellingsen, Studsrød og Ursin, 2019, s. 114).

Falch-Eriksen, Toros, Sindi & Lehtme (2021) har gjort en dataanalyse rundt hvordan artikkel 12 i FNs barnekonvensjon er implementert i barnevernsfaglig praksis. Dataanalysen er basert på 16 studier fra 8 forskjellige land som ble publisert i perioden 2010-2018. De tre hovedtemaene som fremkom var barnets opplevelse av deltakelse, hindringer for barns deltakelse i barnevernsarbeidet, og hvilke faktorer som letter inkluderingen av barn i arbeidet (Falch-Eriksen et al., 2021, s. 4). I halvparten av studiene rapporterte barn om minimal, begrenset eller ingen deltakelse i saksbehandlingen som påvirket dem. Noen av studiene viste blant annet til fullstendig mangel på kommunikasjon eller interaksjon med barnet (som studiet til Diaz, Pert & Thomas, 2018), og dermed en fullstendig ignorering av artikkel 12 (Falch-Eriksen, 2021, s. 4). Videre ble det vist til en mangel på informasjon til barnet, som gir en utilstrekkelig kunnskap og forståelse av prosessen.

På den andre siden rapporterte noen av studiene om en aktiv deltakelse av barn. For eksempel identifiserte alle barna i studien til Dillon, Greenop & Hills (2016) positive endringer som skjedde som et resultat av å bli hørt. Barna la vekt på kommunikasjon, positive og tillitsfulle forhold og synspunkter som ble lyttet til, som viktige faktorer for aktiv deltakelse. Videre fremhevet studiene flere faktorer som avgjørende for å tilrettelegge for deltakelse. Det var blant annet å lytte og forstå, tilgang til kontaktperson, private diskusjoner med kontaktperson

og tillitt i forholdet mellom barnet og kontaktperson (Falch-Eriksen et al., 2021, s. 8). Videre at barnets definisjon av omsorgssammenhengen, deres forståelse og mestringsstrategier er viktige opplysninger for barnevernsarbeidere (Falch-Eriksen et al., 2021, s. 11).

En masterstudie viste et stort sprik mellom det fylkesnemndene anser som et ideal for medvirkning, og i hvor stor grad barn faktisk får medvirke (Ygemar, 2017). Undersøkelsen viste at barnets medvirkning ble redegjort som et rettslig utgangspunkt i de fleste vedtakene som ble gjennomgått. Det ble derimot vist til at barnet hadde en liten innflytelse på resultatet, at fylkesnemndene hadde et tydelig barneperspektiv og at vurderingene deres inneholdt lite informasjon om barnets eget perspektiv. Vurderingene rundt samvær ble gjort ut ifra det fylkesnemnda anså som barnets behov (Ygemar, 2017, s. 71).

2.2 Internasjonal forskning om barns medvirkning

En svensk studie påpekte viktigheten av barnets mulighet til å uttrykke sine meninger om saken og/eller bidra til å identifisere utfordringene som for eksempel foreligger ved samværet (Heimer, Näsman & Palme, 2017). Dette gir barnet en mulighet til å påvirke saken, som samtidig kan gi det en opplevelse av tilpasset beskyttelse og omsorg. Gis det ikke en mulighet til å uttale seg eller bidra til å identifisere «problemet» kan det føre til at barnets beskyttelse og omsorg ikke stemmer overens med det barnet selv opplever som problemet (Heimer et al., 2017, s. 316).

Forskning fra Gallagher, Smith, Hardy & Wilkinson (2012) har gjennomgått barnets medvirkning i Storbritannia, og viste til forskning fra Norge og Australia. Forskningen påpekte at barnets medvirkning anses som viktig, men at det er flere barn som opplever å bli lite involvert i prosessen. En årsak kan være at kontaktpersoner og barn har en ulik forståelse av hva medvirkning innebærer (Gallagher et al., 2012, s. 75). Forskningen viste at en åpen kommunikasjon og informasjon mellom kontaktperson og barnet er viktig når barnet skal inkluderes i beslutningsprosessene. Videre at barnet får en mulighet til å delta på møter, får flere valgmuligheter, kunne uttrykke seg direkte til beslutningstaker og god støtte til å gi uttrykk for sine egne synspunkter (Gallagher et al., 2012, s. 78-80).

Berrick, Dickens, Pösö & Skivenes (2015) har gjort en studie som undersøkte hvordan barnevernsarbeidere i Norge, England, Finland og USA involverer barn i beslutningsprosessene rundt en omsorgsovertakelse. Analysen er basert på 772

sosialarbeideres svar på alt fra forberedelser til behandling. Resultatet viste at barnevernsarbeidere veier barns involvering forskjellig ut ifra barnets alder. Det var mer sannsynlig at ansatte i samtlige land snakket med, ga informasjon, samlet inn informasjon fra og inkluderte i beslutningstakingen dersom barnet var 11 år sammenlignet med dersom det var 5 år. Norge og England gir på sin side retningslinjer for hvilken rolle barnet skal ha i beslutningene, men det vises ikke til en større involvering av deres medvirkning. Resultatene fremhevet det brede spekteret i praksis som gjelder barns involvering i beslutningsprosesser og at det åpner opp for et stort rom av profesjonelt skjønn ved implementering av barnets uttalelser i praksis (Berrick et al., 2015, s. 128).

2.3 Nasjonal forskning om samvær

Forskningsrapport fra Helsetilsynet (2019) har vist en tendens til at fylkesnemnda øker omfanget av samvær i forhold til det barneverntjenesten har anbefalt i sin begjæring. Det var kun i noen få saker at nemnda reduserte samværet i forhold til barneverntjenestens anbefaling (Helsetilsynet, 2019, s. 93). Forskningsrapporten avdekket at det i noen akuttsaker ikke ble gjennomført samvær før det var gått noen dager eller uker uten at det fremkom et særskilt grunnlag for dette (Helsetilsynet, 2019, s. 4). Ygemar sin studie (2017, s. 65) avdekket at vedtakene fra fylkesnemnda viste til tidligere rettspraksis ved fastsettelse av samværsomfang etter en omsorgsovertakelse.

En utredning som har gjennomgått forskning på samvær etter en omsorgsovertakelse har påpekt at det er et stort behov for mer kunnskap rundt samvær, og at det er uklart hvilke samværsordninger som fungerer i praksis (Stang & Baugerud, 2018, s. 12). Videre er det vist til en fylkesnemndsleders erfaring av at det for 20-25 år siden var hyppigere samvær etter en omsorgsovertakelse enn det er i dag. Det påpektes at det i dag er en praksis ved langvarige plasseringer å ha 3-6 samvær i året på 2-3 timer (Stang & Baugerud, 2018, s. 120).

Utredningen viste til fylkesnemndslederens erfaring av at mange barn blir urolige av hyppige eller lange samvær. I tillegg at det ville hatt vært en større sannsynlighet for en positiv utvikling for barnet dersom man kuttet ut en del av samværene og møtene (Stang & Baugerud, 2018, s. 121). Samtidig ble det referert til forskning som har avdekket at regelmessig samvær øker sannsynligheten for en tilbakeføring. En NOU har påpekt at hyppige samvær med et godt samspill mellom barnet og begge foreldrene vil øke sannsynligheten for at en eventuell tilbakeføring ikke blir belastende for barnet (2012:5, s. 110).

Jessen & Backe-Hansen har i sin studie (2017) gjennomgått omsorgsplaner i barneverntjenesten. Gjennomgangen avdekket at endringer i samvær mellom barn og biologiske foreldre er vanlig når barnet er under barneverntjenestens omsorg (Jessen & Backe-Hansen, 2017). I alt ble 57 omsorgsplaner fra 12 kommuner analysert. I gjennomgangen fremkom det at det var vurdert eller innvilget endringer rundt samværet mellom barn og deres biologiske foreldre i 20 av 57 saker (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 58). Den vanligste endringen var i form av økt samvær og det var kun gitt begrunnelse for samværet i 35 av sakene. Analysen avdekket at det ikke er vanlig med hyppige samværsordninger, og at det var sjeldent å finne hyppigere samvær enn månedlige (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 8). Det fremkom at det mest vanlige samværsomfanget var svært begrenset med henholdsvis en til fire ganger i året, eller seks samvær i året (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 60-61). Varigheten på samværene varierte fra to timer om gangen til helgesamvær (ibid). Samværet med barnets foreldre var sjeldent begrunnet i barnets egne ønsker og behov. Videre var det kun i to saker at ordningen tok hensyn til at barnet ikke ønsket samvær med den ene forelderen (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 58-59).

2.4 Internasjonal forskning om samvær

Amerikansk forskning har vist at barnets alder er en viktig faktor når det gjelder sannsynligheten for en tilbakeføring. Forskning fra Sen & Broadhurst (2011, s. 5) har vist at samvær mellom barn og familiemedlemmer av god kvalitet, kombinert med andre positive profesjonelle intervensjoner, øker sannsynligheten for tilbakeføring og plasseringsstabilitet. Kontakt mellom barn og deres foreldre er beskrevet som nødvendig, men ikke en tilstrekkelig betingelse for tilbakeføring. Faktorer som årsak til flytting, forhold ved barnet, forhold ved foreldrene, egenskaper ved barnet og fraværet av støttende sosialt nettverk er beskrevet som viktige faktorer (ibid).

Det ble videre konkludert med sosialarbeiderens sentrale rolle i å påvirke hyppigheten, kvaliteten og tryggheten for kontakten mellom barnet og deres foreldre. Det å ha samvær er ikke i seg selv utviklingsfremmende for barn, og dårlig organiserte samvær uten støtte fra sosialarbeideren kan være skadelig for barnet (Sen & Broadhurst, 2011, s. 17). Dersom det gjennomføres samvær med biologiske foreldre uten veiledning kan det føre til at den nye omsorgssituasjonen bryter sammen. Det ble videre påpekt som viktig at både barnets, foreldrenes og eventuelt andres ønsker og følelser ble inkludert i vurderingene (ibid).

Britisk forskning har vist til liknende tendenser om at dårlig organiserte samvær uten støtte ikke i seg selv er utviklingsfremmende for barnet. Sinclair, Wilson & Gibbs (2005) konkluderte i sin studie med at samvær kan skade barnets utvikling på samme måte som at det kan være utviklingsstøttene. Dette er ikke knyttet til samværet i seg selv, men det å ha samvær med spesifikke personer. Barna som deltok i studiet hadde klare ønsker for hvem de ville ha samvær med og hvordan de ville gjennomføre dette (Sinclair et al., 2005).

Presentert forskning viser at barn blir snakket med i varierende grad, samt at det har vært lite dokumentasjon på hvordan deres medvirkning er blitt inkludert i beslutningene. Videre at kontaktpersoner har en sentral rolle i å påvirke både hyppigheten og kvaliteten til samværet, samt at oppfølgingen rundt samvær kan ha en betydning for hvor utviklingsfremmende det er for barnet.

3.0 Kontekst

Endringene ved norsk barnevernspraksis i samværssaker må forstås ut ifra konteksten den befinner seg i. På bakgrunn av studiens formål er det vurdert som hensiktsmessig å gjøre rede for det norske barnevernssystemet, juridiske bestemmelser og prinsipper som er styrende for praksisen. Det vil videre være aktuelt å redegjøre for EMD og deres avgjørelser mot det norske barnevernet.

3.1 Det norske barnevernet

Alle barn som vokser opp i Norge har en grunnleggende rett til liv, utvikling, beskyttelse og omsorg (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 171). Det beskrives videre som en viktig verdi i den norske velferdsstaten å bevare kontakten mellom barn og foreldre, da det er foreldrene som har det primære ansvaret for barnet. Ved de tilfellene hvor foreldrene ikke klarer å ivareta barnets behov for omsorg, er det offentlige pliktig til å gripe inn da de har et subsidiært ansvar (ibid). Det norske barnevernet har både en beskyttelses- og hjelpefunksjon, og reguleres etter barnevernloven. Etter lovens formål, i henhold til bvl. § 1-1 har barnevernet en plikt til å sørge for at barn og unge *«som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid»*. Videre skal loven *«bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstsvilkår»*.

Det norske barnevernet er delt inn i kommunale og statlige ledd. Det kommunale barnevernet har en utøvende kontakt med klientene og en myndighet til å fatte vedtak i enkeltsaker som ikke innebærer tvang (Barne- og likestillingsdepartementet, 2007, s. 6). De vanligste tiltakene innenfor loven er hjelpetiltak, omsorgstiltak og atferdstiltak. Det statlige barnevernet, Barne-, ungdoms og familieetaten (bufetat), har et ansvar for å tilby det kommunale barnevernet differensierte og spesialiserte fosterhjem, barnevernsinstitusjoner og spesialiserte tiltak i hjemmet (ibid). Bufetat har samtidig et ansvar for rekruttering, veiledning og opplæring av fosterhjem, samt et ansvar for å sikre at tiltakene og tilbudene er av kvalitet og tilstrekkelige for det behovet som er (Barne- og likestillingsdepartementet, 2007, s. 6).

Ettersom det kommunale barnevernet ikke er til stede ved barnets hverdagslige arenaer er barnevernet avhengig av at andre instanser eller enkeltpersoner utøver sin opplysningsplikt. Dette utløses dersom det oppstår en bekymring rundt omsorgssituasjonen til et barn i henhold

til bvl. § 6-4. Hovedoppgaven til barnevernet ved slike meldinger er å forsøke å finne løsninger i familien som kan føre til en bedret omsorgssituasjon.

Dagens lov er Norges tredje på barnevernfeltet, etter vergerådsloven fra 1986 og barnevernloven fra 1953. Loven viderefører og bygger på viktige prinsipper fra sine forgjengere, samtidig som det er gjort endringer en rekke ganger. Endringene følger blant annet samfunnets syn på barns status og rettigheter (Collin-Hansen, 2018, s. 252). Det er videre lagt opp til at en ny barnevernlov skal tre i kraft i 2023, hvor målet er å sikre økt rettssikkerhet for familiene som mottar hjelp fra barnevernet og kunne gi flere barn en trygg oppvekst. Samværsreglene skal videre endres i tråd med føringene fra EMD og Høyesterett (Barne- og familiedepartementet, 2021).

3.1.1 Grunnleggende prinsipper for det juridiske rammeverket

Dagens barnevernlov bygger på flere viktige prinsipper, som gir uttrykk for grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Det synes å være en generell enighet om at loven bygger på prinsippet om barnets beste, det biologiske prinsipp og det mildeste inngreps prinsipp (NOU 2012:5, s. 41).

Prinsippet om barnets beste anses å være det overordnede prinsippet i barnevernloven (NOU 2012:5, s. 41). Etter bvl. § 4-1 skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som vil være til det beste for barnet. Bestemmelsen fungerer som en formålsparagraf og skal være en retningsssnor for iverksetting av tiltak (Barne- og familiedepartementet, 1992, s. 28). Ved motstrid av hensyn skal prinsippet om barnets beste være det avgjørende. Forarbeidene til bvl. § 4-1 legger til grunn at det skal foretas en helhetlig og skjønnsmessig vurdering av hva som er til det beste for barnet i det enkelte tilfellet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 82). Dette er derimot ikke entydig gitt, og vil variere over tid, kulturer, fagområder, i hvilken sammenheng det omhandler og fra person til person. Enhver skjønnsmessig vurdering må vurdere alle berørtes interesser og aktuelle hensyn grundig, og veie de opp mot hverandre (ibid).

Ved offentlig inngrep i familielivet skal det biologiske prinsipp inngå som et moment i avgjørelsen av hva som er til barnets beste. Det biologiske prinsipp viser til fordelingen av at det er foreldrene som har det primære ansvaret for barnets omsorg (NOU 2012:5, s. 41). Prinsippet er ikke uttrykkelig formulert i lovteksten, men gjennomsyrrer både barnevernloven,

dens forarbeider og gjeldende rettspraksis (Collin-Hansen, 2018, s. 265). Retten til samvær etter bvl § 4-19 første ledd er forankret i det biologiske prinsipp. Videre er prinsippet uttrykt i Grunnloven § 104 tredje ledd hvor det er definert som at barn skal vokse opp «fortrinnsvis i egen familie». Vektleggingen av prinsippet og dens innhold har stadig blitt diskutert. Det er blant annet argumentert for at for mye vektlegging på det biologiske prinsipp kan føre til at barnet ikke får god nok omsorg dersom tilknytningen mellom barnet og foreldrene er svak (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 82). Barnevernet legitimerer at det finnes unntakssituasjoner hvor det er grunnlag for at familien ikke er et trygt sted for barnet. Er ikke forholdene hos de biologiske foreldrene gode nok, må barnet beskyttes. Dette fører til at det biologiske prinsipp ikke kan trumfe andre viktige hensyn (Collin-Hansen, 2018, s. 265).

I mandatet til barnevernlovutvalget brukes formuleringen det «mildeste effektive inngrep». Prinsippet tydeliggjør at det ikke skal gjøres mer omfattende tiltak enn det situasjonen krever. Dette omhandler blant annet at fylkesnemnda ikke kan beslutte et vedtak om omsorgsovertakelse, dersom det kan skapes en tilfredsstillende omsorgssituasjon gjennom andre tiltak (Collin-Hansen, 2018, s. 266).

3.2 Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

Fylkesnemndene er et domstolliknende og uavhengig, statlig organ som tar avgjørelser ved de mest alvorlige barnevernssaker. Dette er for eksempel saker som omhandler omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og fastsettelse av samvær (Mæhle & Aarli, 2017, s. 42). Fylkesnemnda ble opprettet i 1993, og hensikten var å styrke rettssikkerheten ved blant annet barnevernssaker (Barne- og familiedepartementet, 2002, s. 133).

Sammensetningen i den enkelte sak består vanligvis av en nemndleder, et medlem fra det alminnelige utvalg, og et fra et fagkyndig utvalg, jf. bvl. § 7-5. Dersom fylkesnemnda fatter et vedtak om en omsorgsovertakelse skal det offentlige overta omsorgen for barnet og ha det daglige ansvaret. Avgjørelsene som fattes av fylkesnemnda kan klages videre til tingretten, for så til lagmannsretten og Høyesterett som siste instans (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 185).

3.3 Samvær mellom barn og foreldre

Fattes det et vedtak om en omsorgsovertakelse har barn og foreldre som hovedregel rett til samvær med hverandre, jf. bvl. § 4-19. Med samvær menes fysiske treff mellom barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse, hvor det er definert når og hvordan slike fysiske treff

tillates å gjennomføres (Gerds-Andresen, 2020, s. 126). Det er fylkesnemnda som fastsetter et minimumssamvær i henhold til bvl. § 4-19 andre ledd, og hensynet til barnets beste skal være det avgjørende ved denne vurderingen (NOU 2016:16, s. 179). Ettersom det er et minimumssamvær kan barneverntjenesten utvide samværet som er fastsatt.

Samværsretten er forankret i det biologiske prinsipp, og bygger på ideen om at det er verdifullt for barn å opprettholde kontakten med sine biologiske foreldre (NOU 2012:5, s. 101). Det mildeste inngreps prinsipp poengterer at samvær mellom barn og foreldre ikke skal begrenses mer enn nødvendig. Til tross for at prinsippet ikke fremkommer uttrykkelig i lovteksten, gjenspeiles det både i forarbeider og i barnevernlovens system (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 178). Restriksjoner i samværet må stå i et rimelig forhold til målet med tiltaket (NOU 2012:5 s. 41). Ved en kortvarig omsorgsovertakelse vil det være et mål å opprettholde kontakten mellom foreldrene og barnet mest mulig slik at en tilbakeføring vil bli lettere. Dersom omsorgsovertakelsen er vurdert som langvarig vil formålet være å opprettholde en kjennskap for barnet til de biologiske foreldrene (NOU 2016:16, s. 180).

3.4 Krav om tilbakeføring

Bvl. § 4-21 omhandler oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. Foreldrene eller kommunen kan fremme et krav om tilbakeføring en gang i året, etter bvl. § 4-21 annet ledd. Hovedregelen er at barn skal tilbakeføres til sine biologiske foreldre, dersom vilkårene i bvl. § 4-12 ikke lenger er oppfylt (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 274). I henhold til bvl. § 4-21 første ledd skal fylkesnemnda oppheve vedtaket når det er «overveiende sannsynlig» at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Dersom barnet har fått en tilknytning til menneskene og miljøet der det er plassert, at det etter en samlet vurdering kan gi barnet «alvorlige problemer» ved flytting skal ikke vedtaket oppheves.

Med «overveiende sannsynlig» skal det være en stor sannsynlighetsvekt for at foreldrene klarer å ivareta barnets behov for omsorg (NOU 2012:5). Barn som har levd under vanskelige forhold kan være i behov av ekstraordinær omsorg, som gjør at foreldrenes alminnelige gode omsorgsevne i noen tilfeller ikke vil være tilstrekkelig for å ivareta det konkrete barnet (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 274). Foreldrenes økte omsorgskompetanse må videre ha vært vedvarende over noe tid og det må være en lav risiko for tilbakefall (NOU 2012:5, s. 114).

3.5 Menneskerettighetene og menneskerettighetsdomstolen (EMD)

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen ble opprettet i 1959 og skal sikre at statene respekterer borgernes menneskerettigheter etter EMK. Konvensjonen er blitt inkorporert som en del av norsk rett, og etter menneskerettsloven § 3 går de inkorporerte konvensjonene foran bestemmelser i annen lovgivning ved eventuell motstrid (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 34).

Det er først og fremst individer, bedrifter og andre private parter som kan klage inn stater for EMD. I forkant må man ha uttømt alle nasjonale klagemidler før man kan bringe saken inn, i henhold til EMK artikkel 35. Med dette menes det at saken må ha vært prøvd for vanlig norsk rett. Fra 2015 til 22. mars 2021 er 39 saker mot Norge som gjelder ulike barnevernstiltak tatt til behandling (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 34). Dersom en stat blir dømt for brudd på en av bestemmelsene etter EMK kan den aktuelle staten bli dømt til å reparere krenkelsen, betale erstatning eller å endre regler eller praksis. Per 22. mars 2021 er det blitt konstatert krenkelse av EMK artikkel 8 om retten til familieliv i åtte av hittil ti dommer (ibid).

Dommene mot Norge som gjelder barnevernstiltak	Dom avsagt (dato)
M.L. v. Norge (43701/14)	17.09.17
Mohamed Hasan (27496/15)	26.04.18
Jansen v. Norge (2822/16)	06.09.18
Strand Lobben og andre v. Norge	10.09.19
K.O. og V.M. v. Norge (64808/16)	05.11.19
Abdi Ibrahim v. Norge (15379/16)	17.12.19
A.S. v. Norge (60371/15)	17.12.19
Pedersen og andre v. Norge (39710/15)	10.03.20
Hernehult v. Norge (14652/16)	10.03.20
M.L. mot Norge (64639/16)	22.12.20

Tabell 1 Oversikt over dommene mot Norge som gjelder ulike barnevernstiltak

Tabell 1 viser en oversikt over de ti sakene hvor det falt dom, og dato for domfellelsen. Et likhetstrekk ved sakene er svakheter av myndighetens plikt til å ivareta gjenforeningsmålsettingen. EMD har vært særlig kritisk til at målet forsvinner på et tidlig stadium, uten en begrunnelse og i kombinasjon med et lavt samvær. Konsekvensene av å ikke

ivareta gjenforeningsmålsettingen er store, da det ikke opprettholder familiebandet mellom barn og deres foreldre (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 15).

På bakgrunn av avgjørelsene har Høyesterett tatt flere barnevernssaker til behandling. Høyesterett avgjorde den 27. mars 2020 tre saker om barnevern, hvor det var spørsmål om retten til familieliv etter EMK artikkel 8 var blitt krenket. Avgjørelsene var ment for å lage generelle retningslinjer for hvordan norske domstoler skal tolke dommene fra EMD (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 34). Høyesterett har konstatert at det ikke er motstrid mellom EMK artikkel 8 og norsk barnevernslovgivning, men at det er behov for en justering i praksisen (ibid). Ved behandlingen understreket Høyesterett tre viktige faktorer:

Høyesterett understreket først og fremst at den overordnede målsettingen ved en omsorgsovertakelse er å oppnå en gjenforening mellom barn og foreldre, både etter norsk rett og EMK. En omsorgsovertakelse skal i utgangspunktet være midlertidig. Staten har en plikt til å aktivt arbeide for at relasjonen mellom barn og foreldre skal opprettholdes og at de kan gjenforenes. Barneverntjenesten må tilrettelegge for samvær av en viss hyppighet og kvalitet for å opprettholde familieband, så lenge det veies opp mot det som er det beste for barnet (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 6). Videre understreket Høyesterett at hensynet til barnets beste er av overordnet betydning i barnevernssaker, samt at det skal legges særlig vekt på hensynet til barnets beste der hvor barnets og foreldrenes interesser er i konflikt (ibid). EMD har uttalt at hensynet til barnets beste skal ha «paramount importance», som Høyesterett oversetter med «overordnet betydning» (Sandberg, 2020, s. 6).

Høyesterett understreket videre i alle avgjørelsene at et vedtak fra barneverntjenesten må inneholde en balansert og bred avveining mellom foreliggende forhold. Videre ha en tilfredsstillende begrunnelse på vurderingene. Beslutningsgrunnlaget må samtidig være tilstrekkelig og oppdatert (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 3).

4.0 Metodiske valg

Dette kapitlet redegjør for fremgangsmåten i forskningsprosessen. Det innebærer hvilke metoder som er valgt og hvorfor. Videre hvordan datagrunnlaget i studien er oppnådd, før studiens utvalg presenteres. Det er videre redegjort for vurderinger som er lagt til grunn for å sikre kvalitet og pålitelighet i forskningsprosessen, før databehandlingen og den analytiske tilnærmingen beskrives.

4.1 Vitenskapsteoretiske tilnærminger: fenomenologi og hermeneutikk

Valg av vitenskapsteoretisk tilnærming har en betydning for hvordan man tolker fenomenet som studeres, og påvirker den forståelsen man har av verden (Thagaard, 2018, s. 33). I denne studien er det valgt en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologisk tilnærming betyr å utforske, beskrive mennesker og deres erfaringer med, samt forståelse av et fenomen (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2011, s. 82). Med utgangspunkt i informantenes konkrete erfaringer har ønsket vært å oppnå en økt forståelse av og innsikt i hvordan de opplever verdenen. Forutinntatte holdninger og meninger danner en forforståelse som avgjør hva slags mening man finner i handlingen (Johannessen et al., 2011, s. 83). Videre kan informantenes felles erfaringer gi et grunnlag for å få en mer generell forståelse av samvær og de endringene som har oppstått (Thagaard, 2018, s. 36). Innenfor barnevernloven legges det opp til at barnevernsarbeidere må ta flere skjønnsmessige vurderinger i arbeidet, som for eksempel hva som er til barnets beste.

Studiet benyttet seg videre av en hermeneutisk vitenskapsteoretisk tilnærming.

Hermeneutikken gir uttrykk for at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på ulike nivåer. Fokuset er å fortolke informantenes erfaringer og opplevelser for å se dets dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er synlig. Hermeneutikken gir uttrykk for at det er mulig å oppnå en forståelse av det dypere meningsinnholdet, dersom man tolker det i lys av den sammenhengen eller helheten som det er en del av (Thagaard, 2013, s. 41).

Thornquist (2018) forklarer videre at man forstår delene ut fra helheten, og helheten ut fra delene. Forstås en av delene, vil dette påvirke oppfatningen av helheten. Den nye helhetsforståelsen vil sette delene i et nytt lys som gir en ny forståelse. Dette omtales som en hermeneutisk sirkel, som illustrerer hvordan prosessen stadig gjentar seg og hvordan vår forståelse utvikles (Thornquist, 2018, s. 171).

Informantenes fortolkning av samværsrett kan påvirke hvilke momenter de vektlegger, og hvilken informasjon som fremkommer i intervjuene. Min tilnærming har inkludert en dobbel hermeneutikk, ettersom mine fortolkninger allerede har vært fortolket av informantene (Thagaard, 2018, s. 38). Min egen forståelse av informantenes utsagn har videre vært preget av egen fortolkning, som igjen er preget av min forforståelse. Faktorer som oppvekst, faglig bakgrunn og erfaringer påvirker hvordan en opplever verden (Thagaard, 2018, s. 37).

4.2 Valg av metode: kvalitativ tilnærming

Valg av metode er gjort ut ifra studiens problemstilling, hvor formålet har vært å få en større forståelse av hvordan samværspraksisen mellom barn og foreldre endres som følge av avgjørelsene fra EMD. Metode kan beskrives som fremgangsmåten for å tilegne seg ny kunnskap og sikre at andre forskere kan etterprøve i hvilken grad påstandene er gyldige, sanne eller holdbare (Dalland, 2017, s. 51). Studiens problemstilling betraktes som et sosialt fenomen og det er derfor valgt å benytte en kvalitativ tilnærming. Kontaktpersonenes erfaringer kan ikke tallfestes eller måles, men det kan bidra til kunnskap som kan gi en dypere forståelse av samvær i barnevernet (Thagaard, 2018, s. 11). Ved å gå i dybden på informantenes erfaringer, tanker og vurderinger kan det bidra til data som gir en mer helhetlig forståelse av problemstillingen (Jacobsen, 2015, s. 55). Ved datamaterialet fortalte noen av informantene om tidligere saker før avgjørelsene fra EMD og hvor de reflekterte over den tidligere praksisen som følge av ny kunnskap. Andre informanter fortalte om nyere saker etter avgjørelsene og deres erfaringer fra disse.

Videre er det benyttet kvalitative individuelle intervjuer som datainnsamlingsmetode. For å få en forståelse av hvordan informantene begrunner sine uttalelser og handlinger, er det sentralt med en dialog (Thagaard, 2018, s. 98). Intervju som metode er godt egnet når man forsøker å innsikt i kontaktpersonenes erfaringer, vurderinger og opplevelser (Thagaard, 2018, s. 89). Ved individuelle intervjuer kan informantene fortelle fritt, som kan bidra til at deres individuelle oppfatninger og meninger kommer tydelig frem (Jacobsen, 2015, s. 89).

4.2.1 Semi-strukturert form

Studios intervjuer er i semi-strukturert form, hvor målsettingen har vært å forstå informantenes perspektiv. I forkant av intervjuene ble det utarbeidet en intervjuguide, med ulike temaer og oppfølgingsspørsmål (vedlegg 1). Hovedtemaene er delt opp i samvær, barnets medvirkning og avgjørelsene fra EMD. Som en teknikk for å få informantene i fri flyt

og unngå at de skulle fortelle generelle tilnærminger til samvær, ble de bedt om å ta utgangspunkt i to egne barnevernssaker. En sak som var et eksempel på at samvær hadde fungert godt, og en hvor det hadde vært mer utfordrende.

Semi-strukturerte intervjuer har en fleksibel struktur, hvor informantene kunne introdusere temaer som på forhånd ikke var planlagt og åpne opp for uplanlagte oppfølgingsspørsmål (Thagaard, 2013, s. 98). Intervjuene startet med at informantene fortalte om en konkret barnevernssak, hvor formålet var å opplyse om sakens omstendigheter. På denne måten kom informantene i raskt fri flyt. Gjennom å stille oppfølgingsspørsmål til informantenes fortellinger ble det oppnådd en større forståelse av deres opplevelser og hvilken mening de la i det fenomenet som det ble snakket om (Jacobsen, 2015, s. 88).

4.2.2 Dialog med NSD

Studien er av vitenskapelig virksomhet og det er derfor et krav om å forholde seg til noen etiske prinsipper, både i forhold til forskningsmiljøet og ovenfor informantene. Det var først og fremst viktig at informantene hadde tillit til at de ble ivaretatt gjennom deltakelsen, noe de etiske forpliktelsene ivaretar (Dalland, 2017, s. 235). I forkant av rekrutteringsprosessen ble det opprettet kontakt med Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) med spørsmål om prosjektet var meldepliktig. Forskningsprosjekter som forutsetter behandling av personopplysninger, inkluderes i personopplysningsloven fra 2001 (Thagaard, 2013, s. 25). Kontakten ble opprettet gjennom en samtaleboks tilknyttet NSD sin nettside, hvor det ble gitt kort informasjon om gjennomføringen av intervjuene. På grunn av et ønske om å ta lydopptak av intervjuene ble dette ansett som personopplysninger, og prosjektet var meldepliktig.

Utgangspunktet ved forskningsprosjekter er prinsippet om informantenes informerte samtykke (Thagaard, 2013, s. 26). Det ble utarbeidet et samtykkeskjema med informasjon om studiet etter NSD sin mal (vedlegg 1), som ble lagt ved søknaden. Ved første svar på søknaden ble det understreket viktigheten av det felles ansvaret som forskeren og informanten har for å ivareta taushetsplikten ovenfor familiene som det ble snakket om. Det ble videre anbefalt å velge informanter med mange års erfaringer, slik at informantene hadde en bred portefølje å velge mellom. Etter tilbakemeldingen ble taushetsplikten konkretisert i intervjuguiden og påpekt i forkant av intervjuene. Dette ansvaret ble samtidig ivaretatt underveis i intervjuene.

4.2.3 Valg av informanter

Gode intervjupersoner beskrives som å være motiverte for samtalen og samarbeidende, samtidig som de har mye kunnskap om emnet og har evnen til å kunne gi utfyllende beskrivelser av temaet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 194). Utvelgelsen av informanter er gjort ut ifra et strategisk utvalg, hvor informantene er valgt ut ifra kvalifikasjoner eller egenskaper som er strategiske i forhold til studiens problemstilling (Thagaard, 2013, s. 60).

Informanten som skulle delta i studien måtte være ansatt som kontaktperson en kommunal barneverntjeneste og ha mye erfaring med arbeid innen samvær. Videre måtte informanten ha kjennskap til EMD sine uttalelser vedrørende samværsrett i det norske barnevernet. Ut ifra disse kriteriene ble det ansett som sannsynlig å oppnå informasjon som kunne belyse studiens problemstilling.

I forkant av intervjuene ble det ansett som tilstrekkelig å intervju seks til åtte informanter, da det var et antall som ble vurdert som oppnåelig i forhold til tid og som kunne være et representativt utvalg. Datamaterialet inneholder intervjuer med seks personer fra fire ulike barnevernkontorer. Både små og store kommuner er representert i studien, samt spredt geografisk. Dette har bidratt til et rikt datamateriale.

4.2.4 Rekruttering av informanter

Det ble brukt følgende tilnærminger for å rekruttere informanter som kunne fylle kriteriene for deltakelse:

Rekrutteringsprosessen startet med å opprette kontakt med en barnevernspedagog, som hadde erfaring fra feltet og kjennskap til andre som kunne oppfylle kriteriene (Johannessen et al., 2011, s 109). Barnevernspedagogen videreformidlet forespørselen om deltakelse til sine kollegaer på arbeidsplassen. På denne måten fikk informantene informasjon om prosjektet uten å være i direkte kontakt med meg, og det ble ikke sendt personopplysninger før kontaktpersonene hadde samtykket til dette (Thagaard, 2018, s. 57). Tre personer fra arbeidsplassen sa ja, og ble dermed rekruttert gjennom snøballmetoden (Thagaard, 2018, s. 56). Barnevernspedagogen tilsendte deres mailadresser slik at jeg kunne tilsende dem mer informasjon om prosjektet.

For å rekruttere flere informanter ble det lagt ut en forespørsel via en gruppe på digitale medier for ansatte/studenter innenfor barnevern (Thagaard, 2013, s. 61). Ved forespørselen ble det formidlet et ønske om informanter som kunne fylle kriteriene for deltakelse. Gjennom å henvende seg på denne måten kunne personer som var villige til å delta i prosjektet selv ta kontakt (ibid). To personer fra ulike kontorer tok kontakt og ønsket å delta i studien. En utfordring ved denne rekrutteringsmetoden kan være at de som selv tar kontakt er de som opplever at de mestrer arbeidssituasjonen. Dette kan føre til at det kun gis informasjon om hvordan situasjoner mestres fremfor konfliktfylte forhold (Thaagard, 2013, s. 63). På den andre siden kan personer som selv tar kontakt oppleve at de har viktige erfaringer og refleksjoner som de ønsker å få belyst. Ved intervjuene opplevde jeg at begge informantene reflekterte rundt utfordrende dilemmaer og konfliktfylte forhold. Informantene ble forespurt om de hadde kjennskap til kollegaer som også ønsket å delta. Informantene fortalte sine kollegaer om prosjektet, men videreformidlet at det ikke var noen som hadde meldt interesse.

Etter å ha rekruttert fem informanter var det mer utfordrende å få tak i flere. Dette førte til at informant seks ble rekruttert litt senere i prosessen og intervjuet ble gjennomført etter oppstart på analysearbeidet. Ved intervjuet ble funnene fra de andre intervjuene utforsket ytterligere. Informant seks ble rekruttert fra eget arbeidssted, ved at det ble sendt ut en felles mail til en avdeling som jobber med familier etter en omsorgsovertakelse. Det å rekruttere informanter fra eget arbeidssted fører med seg noen etiske utfordringer som var viktig å være bevisst på, deriblant en dobbeltrolle som ansatt og forsker. Det var derimot lite kjennskap til de ansatte ved denne avdelingen og det ble sendt ut en felles mail hvor de som var interesserte ble bedt om å selv ta kontakt. Dette førte med seg en frivillighet til å delta.

4.2.5 Informantene

Jeg endte til slutt opp med å intervju seks kvinnelige informanter. Informantene blir gjennom studiet referert med fiktive navn.

I tabellen nedenfor er det blitt laget en oversikt over informantene (tabell 2):

Informanter	Alder	Kjønn	Grunnutdanning	Tilleggsutdanning	Erfaring innen barneverntjenesten (antall år)
Maja	51 år	Kvinne	Barnevernspedagog	-	8 år
Siri	55 år	Kvinne	Barnevernspedagog	Videreutdanning (60 studiepoeng)	15 år
Maiken	33 år	Kvinne	Sosionom	-	8 år
Line	55 år	Kvinne	Barnevernspedagog	-	6 år
Sofie	32 år	Kvinne	Barnevernspedagog	Masterutdanning (120 studiepoeng)	3 år
Kari	31 år	Kvinne	Barnevernspedagog	-	1 år

Tabell 2 informanter

Tabell 2 viser en oversikt over informantene, med fiktive navn, alder, grunnutdanning, videreutdanning og antall år de har jobbet i barneverntjenesten. De fiktive navnene vil bli brukt gjennom presentasjon av funnene og i drøftingen.

4.2.6 Intervjusituasjonen

Studien ble gjennomført under en unntakssituasjon grunnet koronapandemien. Dette medførte noen utfordringer knyttet til gjennomføring av fysiske intervjuer, med bakgrunn i smittevernregler og begrensede reisemuligheter. Samtlige intervjuer ble derfor gjennomført over den digitale plattformen Microsoft teams. Intervjuene ble gjennomført med lyd og bilde, slik at man fremdeles kunne se og høre hverandre.

Ettersom intervjuene ble gjennomført over videosamtale fremfor fysiske intervjuer, krevde det andre forberedelser. Mye av grunnlaget for et godt videointervju handler om at det tekniske fungerer og at man er forberedt på kommunikasjonen. For å sikre at det tekniske fungerte ble informantene invitert til det digitale møte i forkant av det avtalte tidspunktet. Videre var jeg bevisst på hvordan jeg hilste på informantene, både ved å takke for deltakelsen ved oppstart og vise en forståelse underveis av det informanten fortalte om (Jacobsen, 2015, s. 99). Dette ble gjort gjennom å for eksempel nikke og komme med bekreftende «m-mm» mens de fortalte. Til tross for at det ble inntatt en lyttende posisjon, var jeg samtidig opptatt av å stille oppfølgingsspørsmål dersom det var et ønske om at informanten skulle utdype ytterligere (ibid).

Ved digitale intervjuer kan det samtidig være lettere å snakke i munn på hverandre, enn om man sitter på samme sted. Dette førte til at jeg lot det gå et par sekunder før jeg sa det jeg hadde tenkt til å si, slik at jeg var sikker på at informanten hadde fortalt ferdig. Ved enkelte situasjoner opplevde jeg å starte på et oppfølgingsspørsmål før informanten hadde fortalt ferdig. Jeg var da rask til å stoppe opp og la informanten fortelle ferdig. For å unngå ytterligere avbrytelser ble det forsøkt å bytte ut muntlige responser med et tydeligere kroppsspråk, i form av nikk og smil.

Ved ett intervju opplevde både informanten og jeg at det ble ekko dersom begge hadde på lyden mens den andre snakket. Dette førte til at vi måtte slå av lyden når den andre snakket. Det ble da mye tydeligere når informanten hadde fortalt ferdig, da hun nikket og slo av lyden. Dette gjorde at jeg kunne slå på lyden og stille et oppfølgingsspørsmål. Samtidig måtte det tas i bruk mer kroppslige responser mens informanten fortalte. Dette var en uvant situasjon og jeg opplevde at jeg kunne lage muntlige responser av typen «mm», til tross for at lyden var av. Ved et par anledninger glemte jeg å ta lyden på, som førte til at samme spørsmål måtte stilles på nytt.

I intervjusituasjonen var det flere av informantene som vekslet fra konkrete saker til generelle uttalelser om samvær. På bakgrunn av et ønske om å ikke avbryte informanten i deres frie fortelling, fikk de snakke ferdig før det ble stilt et oppfølgingsspørsmål opp mot den konkrete saken. Informant «Maja» hadde utfordringer med å komme på en konkret sak hvor samværet hadde vært utfordrende, noe som førte til at hun snakket mer generelt om hva som er utfordrende i forhold til samvær. Det var vekslende hvor mange av spørsmålene fra intervjuguiden som ble gjennomgått under intervjuene. Noen av informantene kom raskt i fri tale og belyste flere av spørsmålene i sin frie fortelling. Andre fortalte noe kortere og det ble da stilt flere oppfølgingsspørsmål fra intervjuguiden. Ettersom intervju seks ble gjennomført litt senere i prosessen ble det lagt ekstra vekt på spørsmål som kunne belyse funn fra de tidligere intervjuene.

Det ble videre benyttet lydopptak av intervjuene, for å lettere fange opp informantenes språk, tonefall og ordbruk uten at det påvirket den ikke-verbale kommunikasjonen. Dette forenklet samtidig transkriberingsprosessen, da lydopptakene kunne pauses og gjennomgås flere ganger. Informantene ble informert om lydopptaket i informasjonsskrivet, og ved oppstart av

intervjuet. Lydfilene ble transkribert i sin helhet, og det er utskriften fra disse som er empirien i studien.

I forkant av intervjuene ble det informert om en tidsramme på cirka. 45 minutter. Dette gjorde at man hadde et tidsperspektiv å forholde seg til, og at det ble klarere når det ble aktuelt å runde av (Jacobsen, 2015, s. 100). Samtidig ble intervjuene avsluttet med spørsmål om det var noe mer informantene ønsket å legge til. Dette ble gjort slik at informantene ikke satt med informasjon som de ønsket å få frem (Jacobsen, 2015, s 101).

4.3 Etiske retningslinjer

Det var tre grunnleggende etiske krav ved gjennomføring av intervjuene: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet (Thagaard, 2013, s. 26).

Forskning som inneholder personopplysninger skal hente inn samtykke fra den som deltar, eller som er gjenstand for forskningen. Samtykke skal være fritt, informert og uttrykkelig (Thagaard, 2018, s. 22-23). Som nevnt ble det utarbeidet et informasjonsskriv om prosjektet og et samtykkeskjema etter NSD sin mal. Dette ble sendt til samtlige informanter i forkant av intervjuene, før det ble signert under og sendt tilbake. Det å ha et samtykke å vise til kan være viktig dersom det skulle oppstå uenigheter eller tvil i løpet av forskningsprosessen (Dalland, 2017, s. 241). Det grunnleggende ved et informert samtykke er at den som blir intervjuet deltar frivillig, samt vet om hvilke farer og gevinster en slik deltakelse kan medbringe (Jacobsen, 2015, s. 31). Et informert samtykke ved oppstart betyr ikke nødvendigvis at dette opprettholdes gjennom hele prosjektet. Tilsendt informasjonsskriv informerte om informantenes mulighet til å trekke seg fra prosjektet, og dette var noe som jeg måtte være bevisst på gjennom hele prosessen (Thagaard, 2013, s. 27). Dette var derimot aldri et tema ved noen av intervjuene.

Konfidensialitet innebærer et krav om at all informasjon fra informantene skal behandles konfidensielt (Thagaard, 2013, s. 28). Personopplysningene er blitt oppbevart separert fra datamaterialet og det er kun jeg som har hatt tilgang. Dette er blitt lagret på en mappe som har vært passordbeskyttet, og vil slettes når studien er godkjent. Deltakernes navn blir ikke nevnt under intervjuene og i transkriberingen. Transkriberingen har kun inneholdt pseudonymer (Thaagard, 2018, s. 24). Videre er barnevernskontorenes lokasjon og opplysninger som kan

være gjenkjennbare anonymisert. Informantene ble i forkant av intervjuene opplyst om anonymiseringen og oppbevaringen av datamaterialet gjennom det tilsendte informasjonsskrivet.

Videre foreligger det et ansvar for at informantene ikke skal utsettes for skade eller alvorlige belastninger (Thagaard, 2013, s. 30). Formålet med intervjuene har vært at informantene skal fortelle fra deres profesjonelle felt. Det har derfor ikke vært aktuelt å spørre informantene om private eller sensitive opplysninger. Videre har anonymiseringen av informantene bidratt til å sikre deres privatliv. Det har samtidig vært viktig at informantene ikke har delt noen følsomme eller private opplysninger om familiene de har fortalt om. Forskeren og informantenes felles ansvar for taushetsplikt knyttet til informantenes arbeid har bidratt til å bevare familienes anonymitet. Dette gjorde at det ikke fremkom noen opplysninger om familiene som kunne gjøre dem gjenkjennbare.

4.3.1 Refleksjoner rundt å forske på eget felt

Formålet med forskningsprosjektet er å få en større forståelse av hvordan samværssaker mellom barn og foreldre endres som følge av avgjørelsene fra EMD. Ved en hermeneutisk tilnærming er for forståelsen min preget av personlige egenskaper, utdanning og arbeidserfaring, samt oppfatning av virkeligheten. Jeg har tidligere jobbet på en langtidsinstitusjon for ungdom. Under gjennomføringen av studien jobbet jeg parallelt i en kommunal barneverntjeneste, og hadde ansvar for undersøkelsesprosessen for barn i alderen 0-14 år. Arbeidet i barneverntjenesten har gitt meg kunnskap og forståelse rundt å kartlegge barns- og familiers hjelpebehov. Det har videre gitt innsikt i hvor komplekst barnevernarbeidet kan være og hvilken betydning sosial støtte kan ha for familier. Å ha kjennskap til feltet kan gjøre forskningsprosessen enklere, ved at jeg ikke har måtte brukt tid på å sette meg inn i hvordan blant annet barnevernet er organisert (Jacobsen, 2015, s. 22).

Samtidig har det vært viktig å ha en distanse når det er blitt forsket på eget felt, da jeg underveis i prosessen har vekslet på rollen som kontaktperson og som forsker. Det praktiske arbeidet som kontaktperson følger med seg noen diskurser, praksiser og tanker (Thagaard, 2013, s. 86). Det ville vært problematisk dersom det ikke ble oppnådd en distanse til egen organisasjon. Med dette menes det hvis man for eksempel hadde vært kritisk til det informantene fortalte om på bakgrunn av egne erfaringer som kontaktperson (ibid). Dette kunne blant annet ført til at viktige elementer ble oversett da det ikke samsvarte med egen

forforståelse. Gjennom å være bevisst på egen forforståelse og holdninger, samt reflektere over datamaterialet opp mot relevant litteratur er det blitt etablert en distanse til egen organisasjon. Dette har gjort at det har vært lettere å studere fra et utenfra- perspektiv på eget felt.

4.4 Analyse

Det skal videre redegjøres for analyseprosessen av innsamlet datamateriale. Kjennetegnet ved en vitenskapelig analyse er at forskeren vet hva som skal undersøkes, hvorfor og hvordan. Analysen er preget av grundighet og bevissthet. Alle valgene som skjer underveis i forskningen skal redegjøres for og begrunnes (Johannessen et al., 2018, s. 26).

4.4.1 Tematisk analyse

Det er blitt benyttet en tematisk analyse i studien, hvor formålet har vært å gå i dybden på temaer som har vært representert i datamaterialet og deretter sammenligne de (Thagaard, 2013, s. 181). Gjennom å gå i dybden og sammenligne opplevelsene til informantene kan deres felles erfaringer av hvert enkelt tema gi et grunnlag for å få en mer generell forståelse av endringene og empirien som påpekes (Thagaard, 2018, s. 36). Videre har det vært viktig å tolke datamaterialet i lys av den sammenhengen som det er en del av (Thagaard, 2013, s. 41). Tematisk analyse består av fire steg: forberedelse, koding, kategorisering og rapportering (Johannessen et al., 2018, s. 282).

Forberedelsen i en analyse er steget hvor man bearbeider datagrunnlaget og får en oversikt over datamaterialet. Etter at intervjuene ble gjennomført ble de transkribert over i tekst, da det beskrives som lettere å analysere dersom dataene er i skriftform (Johannessen et al., 2018, s. 283). Videre ble transkriberingen gjennomlest flere ganger, slik at det ble etablert en kjennskap til datamaterialet. Det ble på denne måten lettere å få en oversikt over sentrale temaer ved intervjuene. Etter å ha transkribert intervjuene i papirform og lest igjennom flere ganger, ble viktige poeng markert ved hjelp av koding (Johannessen et al., 2018, s. 284). Koding innebærer å klassifisere viktige poeng i datamaterialet gjennom å markere, skrive ned stikkord, ideer og refleksjoner (Johannessen et al., 2011, s. 399).

Etter å ha kodet ble det gjennomført en kategorisering. Med dette menes det at dataene ble sortert etter likhetstrekk i overordnede temaer (Johannessen et al., 2018, s. 294-295). For å få

en oversikt over de overordnede temaene ble det utarbeidet en tabell hvor datamaterialet ble kategorisert (vedlegg 4). De overordnede temaene var vektlegging av barnets synspunkt, oppfølging av de biologiske foreldrene, økt samværsomfang, tilretteleggelse for samvær og utfordringer ved endringene. De ulike kategoriene representerer hovedfunnene fra studiet og ble valgt ut for å kunne bidra til å besvare problemstillingen (Johannessen et al., 2018, s. 295). Forskningsspørsmålene ble underveis i forskningsprosjektet justert for å sammenfalle bedre med studiens problemstilling.

Den siste fasen handler om å skrive og presentere de ulike temaene i resultatdelen av oppgaven (Johannessen et al., 2018, s. 301). Denne delen blir presentert i kapittel seks, og formålet er å besvare studiens problemstilling og forskningsspørsmål på en oversiktlig måte. Studiens funn er videre presentert og drøftet opp mot relevant teori og forskning i kapittel syv. Funnene fra datamaterialet illustreres gjennom sitater fra informantene.

Kritiske innvendinger mot tematisk analyse er at det ikke ivaretar et helhetlig perspektiv, og løsriver delene fra sin opprinnelige sammenheng (Thagaard, 2013, s. 181). En av konsekvensene kan være muligheten for at informantenes egen forståelse forsvinner. Samtidig kan det bidra til å ivareta informantenes anonymitet, da deres beskrivelser blir samlet i felles temaer og blir sett på som en del av en helhet (ibid).

4.4.2 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet handler om studiens pålitelighet, som innebærer redegjørelse for utviklingen av dataen gjennom forskningsprosessen (Johannessen et al., 2011, s. 40). Hensikten er at andre forskningsprosjekt kan reprodusere og gjenta funnene (Postholm, 2010, s. 169). Ettersom studiet tar utgangspunkt i kvalitative intervjuer, vil kriteriet være vanskelig å oppfylle da mennesker er ulike og gir forskjellige svar. Det vil likevel styrke reliabiliteten at forskeren skiller mellom den informasjonen man har fått fra intervjuene, og egne vurderinger av informasjonen (Thagaard, 2018, s. 194). Gjennom å blant annet vise til egen posisjon, vurderinger og fremgangsmåte er det forsøkt å vise til en gjennomsiktighet.

Studiens troverdighet er videre avhengig av informantenes opplevelse av intervjuet, hvilken kjennskap de har til forskeren, deres relasjon til feltet og konteksten. Dette er faktorer som kan påvirke hvilken tillit informantene fikk til meg som forsker og hva de valgte å dele (Thagaard, 2018, s. 188). Informantene var aktive og tok selv initiativ under intervjuet, noe

som kan være et tegn på at de følte seg komfortable (Thagaard, 2018, s. 106). Samtidig kan intervjusituasjonen oppleves som en kontroll ved at jeg stiller spørsmål ved informantenes praksis. Ved spørsmål om barnets medvirkning er for eksempel både jeg og informanten bevisst på barnets rett til å medvirke. For å unngå at informantene følte seg konfrontert ved egen praksis forsøkte jeg å fremme en generell nysgjerrighet rundt hvordan spørsmålene ble stilt. Noen av informantene brukte «vi» fremfor «jeg» når de fortalte om sakene sine. Dette kan være et uttrykk for at informanten ikke vil stå ansvarlig for de vurderingene det ble fortalt om.

For å tolke dataen ble det tatt i bruk båndopptaker, som kan styrke studiens pålitelighet. Dette gjorde at transkriberingen av intervjuene ble mer uavhengige av mine oppfatninger. Under intervjuene ble det stilt oppfølgingsspørsmål dersom det var noe tvil om man hadde forstått informantene riktig (Thaagard, 2013, s. 194).

Validitet handler om hvordan man tolker dataen og hvorvidt forskerens tolkninger er gyldige (Jacobsen, 2015, s. 144). For å styrke studiens validitet er det hele veien blitt stilt spørsmål om forskningen er gyldig i forhold til den virkeligheten som studeres (Thaagard, 2013, s. 204-205). Videre er det blitt forsøkt å skape en «gjennomsiktighet», ved å vise frem mitt forståelsesgrunnlag, arbeidsmåten og grunnlaget for de konklusjonene det er kommet med (Thaagard, 2013, s. 205). Gjennom analyseprosessen er datamaterialet blitt kritisk gjennomgått, både for å vurdere dens relevans og gyldighet opp mot studiets problemstilling (ibid). Det er samtidig blitt forsøkt å styrke «gjennomsiktigheten» ved å vise til egen tilknytning til feltet som er blitt studert, samt refleksjoner rundt dette.

5.0 Det teoretiske grunnlaget

Dette kapittelet skal presentere studiens teoretiske perspektiver. Kapittelet er delt inn i tre deler, hvor det først vil redegjøres for teori knyttet til synet på barn og barneperspektivet. Videre skal det redegjøres for teori om medvirkning og styrkeperspektivet. Det teoretiske grunnlaget vil representere det fundamentet som drøftingsdelen bygger på.

5.1 Barneperspektivet

Studios teoretiske perspektiv tar utgangspunkt i synet på barn, som stadig har endret seg gjennom historien. Frem til 1980-tallet var det et mer paternalistisk syn på barn, som innebar at barn ikke ble anerkjent som gode informasjonskilder og en holdning om at barn ikke klarte å skille mellom fantasi og virkelighet (Eide, 1989; Pramling 1989; Lindh-Munther, 1989; sitert i Strandbu, 2007, s. 41). Dette synet førte med seg en holdning om at det er de voksne som kan ta beslutninger på barnas vegne, ettersom det er de som har mest kunnskap om hva som er til barnas beste (Omre & Schjelderup, 2009, s. 23).

Forskere i dag snakker derimot om at det har foregått et paradigmeskifte i synet på barn. Barn har i dag en sterkere posisjon, som inkluderer anerkjennelse for dets synspunkter, kunnskap, behov og refleksjoner (Strandbu, 2007, s. 42). Fra 1990-tallet har det vært et økende fokus på barn som sosiale kompetente aktører, både innen barnepolitikk, forskning og barnefaglige miljøer (Kjørholt, 2010, s. 12). Den norske barneforskeren Per Olav Tiller, var en av de første som tok for seg barneperspektivet. Tiller sin tilnærming redegjorde for at barneperspektivet tok utgangspunktet i hvordan verden helt konkret ser ut for barnet. Derav både hvordan barnet ser, hører, opplever og kjenner deres virkelighet (Tiller, 1991, s. 72).

Barn som en gruppe er borgere med lite makt og som er særlig utsatt i samfunnet. Barn har av den grunn blitt inkludert i samfunnets generelle interesse av å verne svake grupper, ved å blant annet tildele barn rettigheter gjennom rettssystemet (Omre & Schjelderup, 2009, s. 23). Synet på barn har endret seg fra å være «utviklingsbarn» til «rettighetsbarn», hvor barn anses som kompetente, selvstendige individer som har rett til aktiv deltakelse i sitt eget liv (Kjørholt, 2010, s. 12-13). Utviklingen har ført til at også små barn anses å være i stand til å gjøre og forstå mye mer enn tidligere (Andersson i Omre & Schjelderup, 2009, s. 23).

Oppfatningen av barn som selvstendige subjekter åpner opp for et nytt barneperspektiv, hvor de voksne skal forsøke å sette seg inn i tankene og forståelsen barn har om sitt eget liv (Omre & Schjelderup, 2009, s. 24). Det er samtidig viktig å skille mellom barneperspektivet og barnets perspektiv. Barneperspektiv er et perspektiv på barnet, mens barnets perspektiv handler om å få frem deres egne synspunkter, ønsker og behov fra deres eget ståsted. Perspektivene kan overlappe hverandre, men det er samtidig viktig å være bevisst på at det inneholde store forskjeller (Sommer, 2012, s. 132). Strandbu deler perspektivene inn i et relasjonelt og individuelt barneperspektiv (2011, s. 44-45). Et relasjonelt barneperspektiv omhandler voksnes syn på hva som er til det beste for det enkelte barnet. Et individuelt barneperspektiv involverer barnets eget perspektiv, med deres egne meninger, behov og ønsker (ibid). Det er ulike syn på hva som er til det beste for det enkelte barnet, og barnets egne meninger kan også avvike fra de voksnes opplevelse (Strandbu, 2011, s. 44-45).

Begrepet barneperspektivet handler om å få kunnskap om hvordan vi tror barnet ser verden; å ta utgangspunkt i barnets posisjon, få kunnskap om deres livssituasjon og hverdag ut fra et innenfra-perspektiv (Hake, 1999, s. 194). Det vil være utfordrende å forstå andre mennesker fullt ut, ettersom det alltid vil være noe man ikke helt forstår eller får tak i. Samtidig handler et barneperspektiv om den voksnes tilnærming til å søke og forstå barns handlinger, erfaringer og opplevelser (Sommer, 2012, s. 50-55). Dette innebærer at barnevernsarbeidere må innta en mer ydmyk rolle som forsøker å oversette og fortolke barnets utsagn (Omre & Schjelderup, 2009, s. 24). Videre er det viktig å forholde seg kritisk og reflektert til maktforholdet mellom barn og voksne. Innholdet i barneperspektivet vil til enhver tid være preget av den voksnes kunnskapssyn, tolkninger og erfaringer av barnets perspektiv. Det vil også kunne variere med de kulturelle og kontekstuelle forholdene barna lever i (ibid).

5.2 Medvirkning

Det at barn blir sett på som kompetente aktører og selvstendige subjekter innebærer at de har en rett til å bli tatt hensyn til og få oppleve innflytelse over beslutninger som tas i eget liv. Utviklingen av synet på barn har bidratt til en større kunnskap og forståelse av det enkeltes rett til å medvirke som samfunnsborger (Slettebø & Seim, 2007, s. 22). Hva begrepet medvirkning innebærer kan fremstå som uklart og flertydig (Ulvik, 2009). Ifølge Seim & Slettebø innebærer medvirkning at barn blir direkte involvert i beslutningsprosessen og får en reell anledning til å påvirke utfallet av de beslutningene som tas (2017, s. 885). Vis påpeker at

medvirkning i barnevernet avhenger av flere faktorer. Dette i form av i hvilken grad barnet kan velge å delta og å ikke delta, hvilken informasjon barnet får om sine rettigheter og situasjon, samt hvilken kontroll barnet har over beslutningene som tas (Vis, 2007, s. 8). Videre hvordan barnets stemme blir vektlagt, hvilken støtte barnet får i å si sin mening og hvilken grad av autonomi barnet har til å ta uavhengige avgjørelser (ibid).

Medbestemmelse i sosialt arbeid innebærer at barn involveres i egen sak, blir sett på som en likeverdig deltaker, blir lyttet til og får være med å påvirke utfallet. I henhold til bvl. § 1-6 skal barns rett til å bli hørt og få medvirke i egen sak ivaretas ved alle faser i barnevernets saksbehandling og oppfølging. Barn har en rett til å få medvirke i alt fra spørsmål om hjelpetiltak i hjemmet, omsorgsovertakelse, samvær og valg av fosterhjem. Barn har videre rett til å uttrykke seg både verbalt og ikke-verbalt, og det er instansen som treffer avgjørelsen som plikter til å tilrettelegge for denne muligheten (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 87). FNs barnekonvensjon artikkel 12 gir barn som er i stand til å danne egne synspunkter en rett til å gi uttrykk for disse i alle forhold som vedrører barnet. Synspunktene skal inkluderes i vurderingene som tas og bidra til at avgjørelsene er til barnets beste. Barnets synspunkt skal vektlegges i samsvar med dets alder og modenhet (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 36).

Begrepet «empowerment» er ofte brukt for å kunne utdype viktige sider av medvirkning. Empowerment er en ressursfokusert tilnærming, som tar utgangspunkt i å mobilisere og styrke den enkeltes ressurser, kompetanse og ferdigheter (Thesen & Malterud, 2001, s. 1624). Begrepet er ofte brukt i sammenheng med pedagogen Paulo Freire, hvor han uttrykte at *«ingen kan frigjøre seg ved egne krefter alene, men man kan heller ikke frigjøres av andre»* (1999, s. 50). Med dette menes det at empowerment ikke er noe en person kan gjøre for eller mot en annen, uten deres egen medvirkning. Barns rett til medvirkning skal ikke nødvendigvis tillegges en avgjørende vekt, men det skal være et av flere momenter i vurderingen når beslutninger som angår barnet skal tas (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017, s. 142).

5.3 Styrkeperspektivet

Forståelsen av barn som individuelle subjekter knytter seg til perspektiver i samfunnet som betegnes som styrkeperspektivet (Omre & Schjelderup, 2009, s. 50). Perspektivet ønsker å

sette klientens/brukerens evner og ressurser i sentrum, samt fremme respekt for brukerens kapasitet og potensial. Fremfor å ha fokus på å løse utfordringer fra fortiden eller nåtid, ønsker man heller å realisere klientens håp for fremtiden (Healy, 2009, s. 201).

Dennis Saleebey er en viktig pioner bak utviklingen av styrkebaserte tilnærminger. Saleebey beskriver at perspektivet krever en annen måte å se enkeltpersoner, familier og lokalsamfunn på, hvor alt skal sees i lys av deres evner, kompetanse, muligheter, verdier og håp (1996, s. 297). Et kjerneelement er «empowerment», som omhandler det å skulle arbeide og legge til rette for at individ, grupper, familier og samfunn skal oppdage og utvide de ressursene som kan styrkes i og rundt dem (Saleebey, 1996, s. 298). Begrepet kan omtales som «mestring», hvor man kan bidra til at familier gjenoppdager sine evner og får en økt følelse av mestring. Saleebey påpeker videre at hjernen vår kan endres på bakgrunn av erfaring og lærdom, som medfører at hvert individ kan utvide forståelse, endre atferd, følelser og kognisjon (ibid).

Videre fremheves det som viktig at familiemedlemmene anerkjennes som likestilte medlemmer av samfunnet, og deres rett til respekt og verdighet. Det å stå utenfor samfunnet kan øke risikoen for marginalisering og undertrykkelse (Saleeby, 1996, s. 298-299). Begrepet «resiliens» er et kjerneelement ved perspektivet, hvor mennesker har en evne til å håndtere stress, traumer og påkjenninger på en positiv måte. Dette innebærer at vanskelige hendelser ikke nødvendigvis fører til en sårbarhet, manglende tilpasning og psykopati. Videre at mennesker har en mulighet til å helbrede seg og oppleve en normaltilstand etter kriser, problemer og stress (Saleebey, 1996, s. 299).

Saleebey fremhever samtidig at mennesker blir fungerende gjennom et utviklende og kreativt forhold til andre. Dialog henger tett sammen med empati og identifisering med andre mennesker (Saleebey, 1996, s. 298-299). Det siste kjerneelementet handler om å samarbeide med individene og erkjenne de styrkene som foreligger hos dem. Det er viktig å bevege seg bort fra maktbruk og ikke plassere individene inn i kategorier på bakgrunn av egne kunnskaper, teorier og hypoteser (ibid).

Kjennetegn ved perspektivet er at den enkelte er i stand til å ta avgjørelser omkring hva som er til det beste for en selv. En grunnleggende tanke er å identifisere barns og familiers kapasiteter og kompetanse. Det er videre viktig at klienten kan få et godt liv på egne premisser (Omre & Schjelderup, 2009, s. 51).

Kritikken ved perspektivet er derimot at det legges for stort ansvar på individet og lokalmiljøet for å oppnå en forandring (Healy, 2009). Dersom fokuset er på den enkeltes styrker kan fokuset på ens sårbarhet eller konsekvenser av blant annet overgrep og traumer svekkes. Ved en barnevernsprosess kan det føre til at barn lever for lenge i vanskelige livssituasjoner uten at barnevernet setter inn hjelpetiltak eller flytter barnet ut fra hjemmet (Omre & Schjelderup, 2009, s. 52). Inntar man et slikt perspektiv som sitt kunnskapsgrunnlag er det samtidig viktig å være bevisst på at det kan ha konsekvenser dersom de aller svakeste familiene blir overlatt til seg selv (ibid).

6.0 Presentasjon av funn

Denne delen av oppgaven skal gjøre rede for studiens sentrale funn. Funnene er delt inn i tre hovedtemaer, med tilhørende undertemaer som skal besvare forskningsspørsmålene som er stilt innledningsvis.

Første hovedtema presenterer funnene av hvordan informantene vektlegger barnets synspunkter i vurderingen av samvær, samt rettssystemets vektlegging av barnets medvirkning. Videre presenteres funnene av hvilken oppfølging de biologiske foreldrene får etter en omsorgsovertakelse, og hvilke endringer som er oppstått rundt samværsomfanget etter avgjørelsene fra EMD. Hovedtema tre belyser funnene for betydningen av barnevernets tilretteleggelse for samvær mellom barn og deres biologiske foreldre. Hvilke utfordringer som følger ved endringene, vil presenteres kontinuerlig i temaene. Funnene illustreres ved hjelp av eksempler fra datamaterialet.

6.1 I hvilken grad vektlegges barnets synspunkter i vurderingen av samvær?

Barnets medvirkning er et sentralt begrep i studiens empiri. Gjennomgående uttrykker informantene viktigheten av barnets medvirkning i vurderingene og avgjørelsene som ble tatt vedrørende samvær. Videre at deres beslutninger skulle være til barnets beste. Maja forteller om en sak hvor samværene tidligere hadde fungert dårlig og hvor det på et tidspunkt ikke var optimalt for noen av partene. Maja forteller at det var viktig å tilrettelegge for barnets synspunkter:

«Det er viktig å få tillit og lytte til barnet. Jeg var hele tiden i dialog med barnet og det var barnet som fikk bestemme tempoet. Jeg tror nok at barnet fikk en følelse av å medvirke. Når barnet begynte å spørre om å være lenger på samvær så fikk barnet lov til det. Vi fikk til et godt samarbeid og en god tillit. Barnet hadde telefonnummeret mitt og kunne sende en melding».

Maja forteller nærmere om hvordan hun la til rette for barnets stemme:

«Jeg avtalte med barnet i forkant at dersom samværene skulle bli så ille så skulle barnet vise meg et tegn. Det var en gang hvor det ble så ille at vi nesten stoppet

samværet. Jeg fikk også snakket med foreldrene, veiledet underveis og roet ned. Barnet ville prøve litt til, og så gikk det bra. [...]».

Maiken er også opptatt av barnets medvirkning i de sakene som hun forteller om og at samværene skulle gjennomføres etter hvordan det var til barnets beste. Maiken forteller om en sak hvor samværene hadde blitt gjennomført hos barnets fosterforeldre, ettersom det var der barnet følte seg tryggest:

«Det vi har tenkt hele tiden er hvordan det er til det beste for barnet. Samværene har vært hjemme hos fosterforeldre, da barnet har følt seg tryggest der. Dette har fungert godt».

Maiken forteller videre om en annen sak som omhandlet et lite barn som ikke hadde utviklet et språk. Vurderingene rundt samvær ble da gjort ut ifra observasjoner av barnets reaksjoner og opplysninger om barnet fra andre personer rundt:

«Ettersom barnet er såpass lite så har det blitt mest i forhold til barnets reaksjoner. Det blir rundt opplysninger man får, oppfølgingssamtaler, opplysninger fra barnehage, spørre hva reaksjonene på samvær er og ta en vurdering på dette. [...] Når barnet ikke har språk så er det viktig at vi har kontakt etter samvær i forhold til om det er noen reaksjoner fra barnet i etterkant av samværene».

Kari forteller om barnets medvirkning i forbindelse med hennes saker. Kari forteller om et barn som hadde noen underliggende faktorer som gjorde at barnet endret raskt mening. Videre at det kunne være utfordrende å ta utgangspunkt i barnets medvirkning ettersom barnet vekslet mellom å være aldersadekvat og ikke. Kari sier at barneverntjenesten vektla barnets mening i stor grad:

«Vi legger ganske mye vekt på barnets medvirkning og det er kanskje derfor det er blitt som det er blitt med tanke på uten tilsyn. Men så i ettertid så har barnet sagt at det kanskje ble litt for mye og at det hadde vært fint og hatt noen andre til stede».

I likhet med de andre informantene uttrykker Siri at barnets medvirkning er en viktig stemme i vurderingen av samvær. Videre påpeker hun at dette gjaldt både i forhold til om de skulle

utvide eller gjøre noen endringer i samværet. Siri forteller om hennes erfaringer fra en sak hvor et barn hadde bodd i et fosterhjem over flere år. Hun forteller om opplevelsen av gode samvær og at de stadig utvidet omfanget av samvær, også etter barnets ønske:

«Det er klart at barnets medvirkning er en viktig stemme. Dersom ting fungerer bra så tenker vi at barnet vil tilbake til sine foreldre når en har fylt 18 år. [...] I vurderingene så vektla vi mest hva barnet sa».

På spørsmål om Siri har fått et annet syn på barnets medvirkning etter avgjørelsene fra EMD vedrørende norsk samværsrett svarer hun nei. Det er heller ingen av de andre informantene som forteller om endringer rundt barnevernets tilretteleggelse av barnets medvirkning, uavhengig om de forteller om eldre eller nyere saker. Forskning viser derimot at barn har opplevd en begrenset eller ingen deltakelse i beslutninger som påvirker dem i norsk barnevernsarbeid (Falch-Eriksen et al., 2021, s. 4). Dette anses som et svært interessant funn og vil drøftes nærmere i kapittel syv.

6.1.2 Rettssystemets involvering av barnets medvirkning

Det er videre interessant at flere av informantene uttrykker erfaring med at rettssystemet ikke har vektlagt barnets synspunkter tilstrekkelig i de sakene hvor barnet ikke har ønsket mer samvær med sine biologiske foreldre. Samtlige av informantene uttrykker at familielivet har fått en større verdi etter avgjørelsene og at det er blitt et større omfang av samvær. Noen av informantene påpeker dette som problematisk dersom det går utover barnets beste.

Siri forteller om en sak hvor et barn ikke ønsket mer samvær med sine biologiske foreldre og hvor barneverntjenesten vurderte at økt samvær ikke ville være til barnets beste. Siri forteller at barnets biologiske mor ønsket mer samvær og tok saken videre til fylkesnemnda.

Fylkesnemnda besluttet å øke samværet mellom barnet og dets mor:

«Barnet uttrykte at det ikke ville ha mer samvær med sin mor, og barneverntjenesten vurderte også ut ifra barnets fungering at samværene ikke skulle økes. [...] Mor fikk medhold i fylkesnemnda. Samværene skulle økes med 1 time og tilsyn skulle kuttes. Barnet hadde sagt til sin tilsynsperson at en ikke ønsket mer samvær, og etter nemnda sin beslutning så nektet barnet å komme til samvær. [...] Jeg undrer meg over det, at nemnda kan ta denne beslutningen når barnet uttrykkelig sier at en ikke ønsker dette».

Siri forteller videre om hennes bekymringer rundt at barnets synspunkter ikke ble lyttet til:

«Jeg er bekymret for at vi til slutt kan gi ut så mye samvær at det også kan skape uroligheter for barn. Det bekymrer meg, at vi kanskje gir ut for mye samvær fremover som ikke er til barnets beste. [...] Sitter i en situasjon at fylkesnemnda har bestemt mer samvær, så nekter barnet å gjennomføre. Det er kjempevanskelig. [...] Fylkesnemnda har tenkt at hvis det var hyppigere samvær så gikk dette kanskje bedre og at de kunne få mer kjennskap til hverandre, men det er et dilemma. [...] EMD blir mer et familievern, enn barnets beste. Syns dette er litt vanskelig. [...] Jeg sliter med det etiske når barnet uttrykker sin stemme og når de ikke blir hørt godt nok. Syns det etiske slår feil og det er veldig vanskelig».

Samtidig forteller Siri at hun ikke har opplevd tidligere at en beslutning går på bekostning av barnets synspunkter og påpeker at denne beslutningen kom etter de nye avgjørelsene fra EMD.

I likhet med Siri, uttrykker Maja en bekymring for at barn som ikke ønsker mer samvær med deres biologiske foreldre ikke blir lyttet til i like stor grad i rettssystemet. Maja forteller at det er utfordrende i saker hvor det ikke er vært samvær over flere år. Hun opplever at det etter EMD-dommene er blitt en økning i samvær, som hun omtaler som utfordrende for både barnet og fosterhjem:

«Når barna vil ha mer samvær så får de det i nemnda. Når det er motsatt så blir de ikke nødvendigvis hørt. Hvis de sier at de ikke har lyst på mer samvær, så kan man høre at barna ikke er modne nok til å forstå sin egen situasjon og konsekvenser. Jeg hatt barn som spør om hvorfor de skal si sin mening når de ikke blir hørt. [...] Jeg opplever at det blir veldig foreldrestyrt og at nemnda ikke klarer å ta barnas perspektiv etter EMD-dommene. Spørsmålet blir når barnas stemme blir vektlagt, når er de modne nok til å forstå konsekvensene? Når kan de si at de ikke ønsker mer samvær?».

Det at både Maja og Siri uttrykker at fylkesnemnda ikke vektlegger barnets medvirkning godt nok er interessant. Hva som kan være årsaken til dette drøftes nærmere i kapittel syv.

I likhet med Maja og Siri forteller Kari om sine opplevelser rundt rettssystemets vektlegging av barnets medvirkning. Kari løfter derimot frem en annen synsvinkel på hvordan rettssystemet vektlegger barnets medvirkning i de sakene hvor det er motstridende interesser. Kari forteller om en sak hvor et barn var utydelig med tanke på sine ønsker om samvær. Hun opplever at dette kan ha en betydning for hvordan rettssystemet vektlegger barnets medvirkning:

«Jeg kan si at sånn som i fylkesnemnda og i tingretten så opplever jeg at.. sånn som for eksempel i denne saken her så var jo barnet ganske utydelig, men i de sakene hvor barnet har vært veldig tydelige på at de ikke vil ha samvær så har det allikevel også blitt lagt ganske mye vekt på. Så man skal vel kanskje si at barnet trumfer den biologiske.. altså uansett fortsatt. Men hvis det er noe tvetydighet så legger de det på økt samvær eller tilbakeføring».

6.2 Hvilken oppfølging får de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse?

Et annet interessant funn fra datamaterialet er at informantene forteller om en endring i oppfølgingen av de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Flere av informantene forteller at foreldrene nå har mer rett på veiledning og oppfølging fra barnevernet etter en omsorgsovertakelse, i tillegg til et høyere samværsomfang enn tidligere.

Flere av informantene forteller at gode samvær med biologiske foreldre kan ha en viktig betydning for barn. Kari forteller for eksempel at hun opplever at familieliv er spesielt viktig for barn i tenåringsårene, i forhold til deres identitet og biologiske opphav:

«[...] mer jo eldre barna blir, sånn rundt tenåringstiden og ihvertfall hvis de har vært i fosterhjemmet lenge at det blir ganske viktig for dem med identitet og hvor man kommer i fra. Og ligner jeg på foreldrene og sånne spørsmål kommer opp mye mer enn før, sånn rundt 14-15 års alderen. [...] Men allikevel så er det en viktig relasjon og det ser man jo også på sånne psykologiske teorier at det er veldig viktig. Det er noe vi også observerer hos barna. At en god relasjon med den biologiske familien, uansett om de skal bo der eller ikke er jo en fordel. Med tanke på det narrative og deres fortid, og spørsmål som hvorfor sliter jeg med det her eller ja.. hva det nå enn er».

Kari forteller videre at dersom det gjøres på riktig måte er samvær med biologiske familie noe som kan være positivt, uavhengig om det skal være en tilbakeføring eller om man bare skal opprettholde en kjennskap.

6.2.1 Hyppigere oppfølging av de biologiske foreldrene

Knyttet til hvilken oppfølging de biologiske foreldrene får etter en omsorgsovertakelse, forteller informantene om hyppigere oppfølging og veiledning. En av informantene som uttrykker dette er Siri:

«Vi er nok blitt mer tydelige på oppfølging av foreldre som har mistet omsorgen. Vi har flere samtaler med dem og hyppigere oppfølging av foreldrene. Vi har alltid hatt årlige samtaler, men det er blitt mer nå. Vi må også vurdere om dette er barn som kan tilbakeføres, i hvor mye skal vi veilede og hvor mange ting vi skal gjøre for foreldrene».

Det at Siri forteller at barneverntjenesten har blitt tydeligere på oppfølging, kan fortolkes som at det skal tilrettelegges bedre for foreldrenes rett til medvirkning. Videre at omfanget av oppfølging må samsvare i forhold til om barnet kan tilbakeføres eller ikke. I likhet med Siri forteller Maiken om hennes erfaringer med oppfølging av foreldre etter en omsorgsovertakelse:

«Jeg tenker at det er viktig å følge opp foreldrene også etter en omsorgsovertakelse. Det kan være vanskelig i fasen rett etter en omsorgsovertakelse, for vi er jo ofte de som foreldrene har vanskeligst med å treffe selv om man er barnets kontaktperson. Det tar litt tid, men vi må bare fortsette å tilby og være der».

Maiken uttrykker at hun også opplever et stort fokus på oppfølgingen av de biologiske foreldrene etter avgjørelsene fra EMD. Videre at dette fører til at barnevernet må få inn nye rutiner:

«Jeg tenker at det er viktig at barneverntjenesten jobber mer målrettet mot foreldrene etter en omsorgsovertakelse. [...] Det handler mye om å komme i dialog og sette i gang tiltak. Fortsette å følge opp og ikke gi slipp, gjøre kontinuerlige vurderinger og ha dialog. [...] Veldig lett ved omsorgsovertakelse at foreldrene kan bli glemt da det er

mye med barnet, og foreldrene ikke er så gode å komme i kontakt med over en periode. Må få til en kontakt med foreldrene etter en omsorgsovertakelse».

Line uttrykker at hun har reflektert mye over barnevernets praksis rundt oppfølgingen av de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse:

«Klart at når vi går inn og får medhold i at det skal være en oppvekstplassering, så forsvinner jo mye av barnevernloven hvor det faktisk står at barneverntjenesten skal gjøre foreldrene i stand til å ta imot barnet sitt. Jeg har sittet og undret meg over, spesielt som nyutdannet, at jeg ikke syns vi hadde så mye drøftinger. Det var mer konklusjoner om hvordan foreldrene var. Tenkte at er det ikke alle menneskers rett til å få hjelp til å prøve å bli den beste utgaven av seg selv, og kan vi være helt sikre på at de aldri blir i stand til det? [...]».

Samtidig forteller Line om utfordringer dersom foreldrene selv ikke ønsker oppfølging og veiledning fra barnevernet:

«Jeg syns det er fryktelig vanskelig. Jeg forstår at menneskerettighetene og barnekonvensjonen er implisert i våre lover. Men det er jo også sånn at de er det tungtveiende når vi står i dilemmaene. [...] Hvis fylkesnemnda mener at barneverntjenesten må gi foreldrene veiledning og støtte slik at de kan bli i stand til, og foreldrene ikke ønsker det fra oss eller noen andre. Da blir det vanskelig».

Kari forteller at det har oppstått endringer i forhold til oppfølgingen:

«Forskjellen kommer både fra leder med et økt press på at vi må selvfølgelig gjøre jobben vår uansett, men fokuset har jo endret seg til å bli mer. Vi må liksom ivareta alle, mye mer enn vi gjorde før. Før var det liksom å se til at barnet hadde det bra der hun eller han var, men nå er det jo mye mer den karusellen med å passe på det biologiske. [...] Det har vært flere tilbakeføringssaker der vi i starten tenkte at.. okei barnet er i fosterhjem så da er det der en skal være. [...] Hvis man ser at de biologiske foreldrene har gjort en utvikling og er på et bra sted så er jo det målet».

6.2.2 Et økt samværsomfang

Informantene uttrykker videre at familielivet står sterkt etter avgjørelsene fra EMD, og at det som tidligere ble fastsatt som et «normalt samværsomfang» er under endring. Et sitat som kan illustrere følgende er fra Sofie:

«Jeg vet at det i mange saker har blitt veldig mye mer samvær enn det som kanskje var før. Jeg har vært bekymret for om det også kan gå utover barnet. Vi på kontoret har jo pratet mye om dette at vi er litt redde for at barnets reaksjoner ikke vil bli sett på som like viktig som foreldrenes rettigheter».

Slik som Sofie uttrykker er hun samtidig bekymret for at et høyt samværsomfang kan gå utover barnet, og at barnets reaksjoner ikke blir ansett som like viktig som foreldrenes rett til å medvirke. Maiken forteller også om sine erfaringer rundt et økt samværsomfang og viser samtidig til et konkret eksempel fra en av hennes saker:

«Etter å ha vært i rettssystemet det siste året så opplever jeg ihvertfall at etter EMD-sakene at det med kontakt med biologiske foreldre står sterkt, og at det skal mye til for å få lite samvær. [...] Jeg var i en rettsak hvor det gikk fra fire dagsamvær til 12 helgesamvær».

Kari uttrykker store endringer rundt samværssaker i barnevernet, som følge av avgjørelsene fra EMD:

«Det er jo ganske store endringer, det skal sies. Vi merker allerede i tilbakeføringsskrav og økt samvær og alle de tingene, det er jo mye mer av det i dag enn for bare en kort tid tilbake».

Videre forteller Kari om et konkret eksempel fra en av hennes saker, som kan tydeliggjøre det økte samværsomfanget:

«Det gikk fra å være fire samvær i året, til å være 12 samvær i året. [...] Og det tror jeg kanskje ikke hadde skjedd noen år tilbake, så jeg tror at det er litt mer vekt på dette med det biologiske».

Det er interessant at både Maiken og Kari forteller om konkrete saker hvor samværet ble økt fra fire til 12 samvær i året. Forskning har vist at det mest vanlige samværsomfanget er begrenset med en til seks samvær i året (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 60-61). Hva som kan være årsaken til at informantenes opplevelser av et høyere samværsomfang vil drøftes nærmere i kapittel syv.

Det er samtidig et eksempel fra datamaterialet på en sak hvor samværsomfanget ikke ble økt i like stor grad etter avgjørelsene fra EMD. Sofie forteller om en sak hvor et barn hadde kraftige reaksjoner etter samværene med sin forelder, og at barnet selv hadde uttrykt misnøye. Sofie forteller at barneverntjenesten var engstelige for at fylkesnemnda skulle fatte et høyt samværsomfang ettersom det skjedde i etterkant av avgjørelsene fra EMD. Sofie forteller at saken ble anket videre til lagmannsretten som ønsket at det skulle oppfnevnes en sakkyndig:

«Vi var veldig spente, ettersom det skjedde i kjølvannet av EMD sakene. Vi var engstelige for at fylkesnemnda skulle kjøre på med mange samvær. Vi hadde heldigvis mange instanser inne som sa at samvær var skadelig for barnet, og veileder som hadde vært i hjemmet var veldig klar på det. Allikevel så vet man ikke utfallet. [...] Barneverntjenesten landet på 3 samvær. Lagmannsretten la veldig vekt på den sakkyndige sin vurdering, men kom frem til 4 samvær. Barneverntjenesten var veldig glade for at nemnda ikke økte samværet veldig. Så må man se hva man kan gjøre med samværene for å gjøre dem bedre».

Sofie forteller videre at det kan være vanskelig å vite hva som er for mye samvær og hva som er for lite i hver enkelt sak:

«Det å skulle sette hva som er for mye samvær og hva som er for lite, den grensen der er jo veldig vanskelig å vite og man kan jo ikke helt vite det heller».

Forskning har vist at samvær med biologiske foreldre både kan ha positive og negative konsekvenser for barnet, noe som drøftes nærmere i kapittel syv.

6.3 Hvilken betydning kan bistand fra kontaktpersonene ha for samværene?

Samtidig som flere forteller om hyppigere oppfølging av foreldrene og et økt samværsomfang, uttrykkes et større krav til barneverntjenesten i forhold til å legge bedre til rette for samvær. Videre at fastsatt samvær må jevnlig vurderes. Flere uttrykker opplevelser

av at rettssystemet har et større fokus på hva barneverntjenesten selv har gjort for å få til vellykkete samvær.

Maja forteller om en sak hvor barnet ikke ønsket mer samvær, men hvor rettssystemet likevel økte. Maja forteller at fylkesnemnda etterspurte hva barneverntjenesten selv hadde gjort for å legge til rette for samvær, og at dette blant annet innebar veiledning av foreldrene:

«Det vi opplever i fylkesnemnda, spesielt etter EMD, er spørsmålet om hva barneverntjenesten har gjort for å legge til rette for samværene. Det settes i gang mye veiledning i forkant av samværene. Det blir mye fokus på foreldrene, at de skal få kurs og veiledning da de har rett på dette. [...] Vi må være mye mer på i forhold til samvær. Hva foreldrene ser for seg og hvordan de ønsker at det skal være. Vi må se hva som er gjennomføringsbasert, det er veldig forskjellig fra foreldrene».

Sitatet illustrer at barnevernet må fremme foreldrenes medvirkning, og veilede de slik at de er bedre rustet for samværene. Maja uttrykker samtidig at det må tas en vurdering omkring hva som er gjennomføringsbart i hver sak og at dette kan være ulikt fra foreldre til foreldre.

Siri forteller at hun har fått kommentarer fra fylkesnemnda knyttet til barneverntjenestens tilretteleggelse for samvær:

«Vi fikk kommentarer fra fylkesnemnda på at vi måtte legge bedre til rette for samvær. Har tenkt at vi har hatt samvær i forhold til det mor har ønsket og gjennomført det mor har ønsket så vet ikke hva jeg skal veilede mor på».

I likhet med Maja forteller Siri at bedre tilretteleggelse innebærer veiledning av foreldrene. Siri uttrykker samtidig utfordringer rundt det å skulle tilrettelegge bedre dersom foreldrenes ønsker allerede er vektlagt og det er gjennomført veiledning.

Samtidig som informantene forteller om bedre tilretteleggelse av samvær gjennom veiledning og oppfølging, forteller Sofie at barneverntjenesten jevnlig må vurdere det samværsomfanget som er fastsatt i hver konkret sak. Hun forteller at det samtidig er viktig at ledelsen også følger med på dette og foreslår faste drøftinger rundt samværsomfanget i hver enkelt sak:

«Jeg tenker at det skal være rom for å drøfte dette med samvær. Ting kan endre seg og at man hele tiden vurderer om man kan sette opp samværene eller om man må innskrenke. Viktig at ledelsen også følger med på dette og at man kanskje har faste drøftinger i hver sak».

Sofie uttrykker videre viktigheten av at barneverntjenesten tar jevnlige vurderinger rundt det samværsomfanget som er bestemt:

«Er jo noen saker hvor man har satt et samværsomfang, og som ikke blir vurdert igjen. Det har nok gjort at noen biologiske foreldre skulle fått mer samvær, som igjen vil påvirke sjansene for en tilbakeføring. [...] Jeg har brukt mye mer tid på å reflektere rundt temaet samvær, enn jeg gjorde i starten. Jeg ble jo lært i starten at var det en langtidsplassering så var det så og så mange samvær og var det ikke det så skulle det være mer. Var jo det man gikk ut ifra, var nok lite spesifikke vurderinger og drøftinger i de forskjellige sakene».

Det at Sofie forteller om at den tidligere samværspraksisen antageligvis har ført til at noen familier har fått for lite samvær, er en svært alvorlig refleksjon. Videre at dette samværet kan ha påvirket familiens muligheter for tilbakeføring, som bryter med at et vedtak om omsorgsovertakelse skal oppheves dersom vilkårene ikke lenger er til stede etter §§ bvl. § 4-12 og 4-21. Dette kan indikere at barnevernet ikke har tilrettelagt familiens rett til en gjenforening godt nok, noe avgjørelsene fra EMD har kritisert. Maiken gir også uttrykk for at barnevernet ikke har tilrettelagt godt nok for en gjenforening:

«[...]Vi må være enda mer tydelige på om det er langtidsplassering eller kortidsplassering. Jeg ser at 2-4 samvær ikke gir en god tanke om tilbakeføring».

Det at Maiken opplever at 2-4 samvær ikke gir en god tanke om tilbakeføring, indikerer at det tidligere samværsomfanget ikke har vært ideelt.

6.3.1 Eksempler på tilretteleggelse

Med tanke på at barnevernet må tilrettelegge bedre for samvær, forteller flere av informantene om konkrete eksempler på hvordan. Dette omhandler både fysiske og psykiske faktorer ved

samvær. I forbindelse med at Maja forteller om en sak hvor samværene fungerte dårlig, forteller hun følgende om hvilke endringer barnevernet gjorde rundt samværene:

«Vi la til rette for samvær hjemme i stedet for lånte leiligheter eller hotell. Vi tok etter hvert bort tilsyn, da vi så at det ikke var noe fare for liv og helse. To av barna ønsket ikke mer samvær og de hadde distansert seg litt fra foreldrene. Det som skjedde var at samværene begynte å fungere mye bedre, barna syns det var fint å være hjemme og de ønsket mer samvær. [...] Det gikk fra å være veldig kaotiske samvær til at barna faktisk ville være hjemme. [...] Det skjedde et vendepunkt når samværene kunne være hjemme, da det ble normalisert. Vi viste også tillit til at foreldrene klarte dette selv. Vi var ofte hjemme hos de biologiske foreldre i forkant, underveis og i etterkant av samværene. [...] Vi som saksbehandlere var inne fremfor en tilsynsfører. Vi kunne gi dem veiledning der og da. Vi begynte også etter hvert å trekke oss mer og mer ut».

Maja forteller om flere eksempler på hvordan barneverntjenesten kan tilrettelegge bedre for samvær:

«Vi må være mye mer på i forhold til samvær. Spørre hva foreldrene ser for seg og hvordan de ønsker at det skal være. Må også se hva som er gjennomføringsbart, det er veldig forskjellig på foreldrene. Ha et godt samarbeid og god dialog med foreldrene, hvor man lar dem få medvirke i forhold til hvordan samværene skal være. I noen tilfeller trenger de mye støtte og veiledning».

I likhet med Maja forteller Kari om en god erfaring med veiledning under samværene:

«De som for eksempel har samvær på lokaler så er det en tilsynsperson som kan gi veiledning. Det har vi opplevd som veldig, veldig positivt. Mange foreldre syns det har vært bra. [...] Å ha tilsyn på lokale har vært ganske fint, også i forhold til sikkerhet. Men det har kanskje blitt litt mindre av det, på grunn av fokuset på familieliv. Ja, det er selvfølgelig mye hyggeligere å gå på kino eller på en kafe og sånn».

Videre forteller Maiken om hennes erfaringer med å legge til rette for samvær:

«Vi snakket ofte med barnet, var på oppfølgingsbesøk i etterkant av samværene og snakket om hva barnet syns. Barnet fikk være med å velge hva de skulle gjøre og hva

de skulle spise på samværene. Det ble gitt mye veiledning til mor i forhold til samværene og mor kunne prate med tilsynsperson i forkant av samværet dersom det var noe hun ønsket å få ut».

Sofie forteller om en sak som ble anket til lagmannsretten og hvor en sakkyndig kom med noen eksempler på hvordan barneverntjenesten kunne legge bedre til rette for samvær:

«Det ble foreslått å ha fast ramme på hva som skal skje, gjøre samme type aktivitet hver gang sånn at det blir forutsigbart for barnet. Fosteremor skal være med på samværene og det er satt inn en tilsynsperson som kan veilede far i samværene».

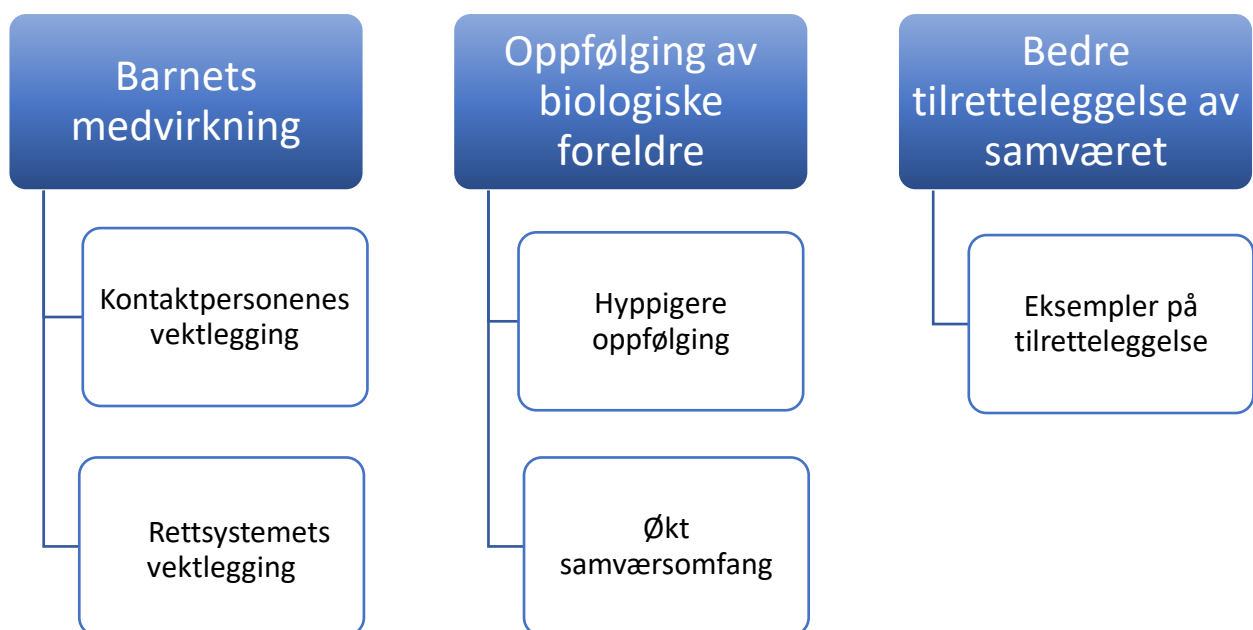
Sofie forteller at det har vært et samvær mellom barnet og forelder etter at barnevernet fastsatte disse endringene, og at samværet har gått mye bedre enn tidligere. Sofie sier at barnet ikke har hatt like langvarige reaksjoner etter samværene, og at hun tror det avgjørende er at fosteremor er med samt en tilsynsperson som kan veilede forelderen. Det at informantene forteller om konkrete endringer i deres tilretteleggelse indikerer at det allerede har oppstått en endringsprosess som følge av uttalelsene fra EMD.

7.0 Drøfting

I dette kapittelet skal funnene som ble presentert i forrige kapittel drøftes opp mot presentert teori, nasjonale føringer, juridiske rettigheter og forskning. Temaene er valgt for å besvare studiens problemstilling:

«Hvordan kan de nye avgjørelsene fra den europeiske menneskerettsdomstol endre samværspraksisen mellom barn og foreldre i det kommunale barnevernet?».

Modell 1 viser en oversikt over empirien som har vært fremtredende under datamaterialets analyse og som den videre drøftingen vil ta utgangspunkt i. Barnets medvirkning, oppfølging av de biologiske foreldre og bedre tilrettelegging av samvær er hovedtemaene.

Modell 1: Oversikt over hoved- og undertemaer for studiens funn

7.1 Barnets medvirkning

Informantenes beskrivelser av barnets medvirkning er fremtredende ved analyse av studiens datamateriale. Samtlige uttrykker at barnets medvirkning er et viktig moment ved deres vurderinger og beslutninger i arbeidet. Videre forteller informantene at beslutningene som tas skal være til det beste for barnet. Etter både norsk og internasjonal lovgivning legges det

tydelige føringer for barnets rett til deltakelse og mulighet til å uttale seg. I henhold til bvl. § 1-6 har alle barn en rett til å bli hørt og få medvirke i egen sak ved alle faser i barnevernets saksbehandling og oppfølging av barnet. Flere av informantene forteller om å være i jevnlig dialog med barnet og legge til rette for at barnet skal få uttrykke seg. Hvordan informantene begrunner barnets medvirkning kan illustreres ved følgende eksempel:

«[...]Jeg var hele tiden i dialog med barnet og det var barnet som fikk bestemme tempoet. Jeg tror nok at barnet fikk en følelse av å medvirke. Når barnet begynte å spørre om å være lenger på samvær så fikk barnet lov til det [...]». (Maja)

Maja uttrykker at det var viktig å lytte til barnet og åpne opp for at barnet kunne få medvirke. Slik som forskning fra Seim & Slettebø påpekte innebærer medvirkning at barnet får en reell anledning til å påvirke utfallet av de beslutningene som tas (2017, s. 885). Maja uttrykker at hun jevnlig var i dialog med barnet og det hadde en påvirkningskraft ved at det ble lengre samvær dersom barnet etterspurte dette. Utviklingen av synet på barn har bidratt til en større kunnskap og forståelse av den enkeltes rett til å medvirke som samfunnsborger (Slettebø & Seim, 2007, s. 22). Hvilket forskningen fra Kjørholt også påpekte (2010, s. 12-13).

Siri beskriver hvordan barnet uttrykte at det ikke ønsket mer samvær og barneverntjenestens vurderinger rundt dette. Ut ifra hennes beskrivelser fremstår det som at både barnets eget perspektiv og kontaktpersonens barneperspektiv er uttrykt. Siri begrunner barneverntjenestens vurderinger med barnets fungering. Slik som Sommer (2012, s. 50-55) har påpekt innebærer et barneperspektiv at den voksnes tilnærming må søke og forstå barns handlinger, erfaringer og opplevelser. Forskning har videre vist at hvordan barn definerer omsorgssammenhengen, hvordan de forstår den og deres mestringsstrategier er viktige opplysninger for kontaktpersoner i barnevernet (Falch-Eriksen et al., 2021, s. 11). Dette samsvarer med Heimer et al., (2017, s. 316) sin forskning om viktigheten av at barn får muligheten til å identifisere utfordringene som foreligger. Videre Freire sitt utsagn om at «empowerment» ikke er noe en person kan gjøre mot en annen, uten deres medvirkning (1999, s. 50).

Det er derimot ingen av informantene som forteller om endring rundt barnets medvirkning etter avgjørelsene fra EMD. Siri er en av informantene som uttrykker at hun ikke har fått et annet syn på barnets medvirkning. Maja på sin side uttrykker et ønske om at barnets stemme kom tydeligere frem i avgjørelsene og at det nå er et stort fokus på foreldrenes rettigheter.

Barnets rett til medvirkning står ikke eksplisitt i EMK, men anses som å være en menneskerettslig prosessuell garanti (Bennin, 2020, s. 40). Forskning har derimot påpekt at barnevernet ikke har tilrettelagt godt nok for barnets medvirkning, hvilket for eksempel Falch-Eriksen et al., (2021) har vist i sin studieanalyse. Det at samtlige informanter forteller om å tilrettelegge for barnets medvirkning i både eldre og nyere praksis samsvarer ikke med den tidligere forskningen. Slik som Gallagher et al., (2012, s. 75) har påpekt kan en årsak være dersom barnet og kontaktpersonen har en ulik forståelse av hva medvirkning innebærer. Den ulike forståelsen kan føre til at barna som informantene forteller om ikke nødvendigvis har opplevd å bli involvert i like stor grad som det fremkommer i datamaterialet. Samtidig har noe forskning vist til at barn har opplevd å få medvirke, hvilket Bergan har påpekt i sin undersøkelse (2017, s. 54). Dette samsvarer med noen av studiene fra Falch-Eriksen et al., sin analyse (2021).

Utviklingen rundt synet på barn har samtidig ført til at også små barn anses å være i stand til å gjøre og forstå mye mer enn tidligere (Andersson i Omre & Schjelderup, 2009, s. 23). Dette kan illustreres med et sitat fra Maiken: *«Ettersom barnet er såpass liten så har det blitt mest i forhold til barnets reaksjoner. Det blir rundt opplysninger man får, oppfølgingssamtaler, opplysninger fra barnehage, spørre hva reaksjonene på samvær er og ta en vurdering på dette»*. Slik som forskning fra Falch-Eriksen et al., har vist er den eneste forutsetningen for barns deltakelse at de har evnen til å danne et personlig synspunkt og dermed ha preferanser (2021, s. 2). I saker med små barn fremstår det som at informantene har et særlig behov for inngående saksinformasjon om barnets reaksjoner etter samværene og deres tålegrense for å kunne tilrettelegge for gode samvær.

Gjennom å innhente opplysninger om barnet fra andre, forsøker Maiken samtidig å få kunnskap om hvordan man tror barnet opplever sin egen livssituasjon (Hake, 1999, s. 194). Barnets reaksjoner kan videre gi en indirekte innflytelse på samværet, noe forskning fra Bergan har påpekt (2017, s. 54). Slik som forskningen fra Falch-Eriksen et al., har vist kan barnet kommunisere på andre måter enn samtaler (2021, s. 2). Samtidig vil innholdet i barneperspektivet alltid være preget av den voksnes kunnskapssyn, tolkninger og erfaringer av barnets perspektiv (Omre & Schjelderup, 2009, s. 24).

Fortolkningen av studiens analyse har vist at kontaktpersonene erfarer at barnets eget perspektiv blir mer synlig jo eldre barnet blir og har en større kapasitet til å ytre sine

meninger. Dette samsvarer med tidligere forskning, som for eksempel Berrick et al., (2015) har pekt på i sin studie. For små barn blir vurderingene i større grad gjort ut ifra kontaktpersonens barneperspektiv, hvor en forsøker å få kunnskap om hvordan man tror verden ser ut for barnet. Å innta et barneperspektiv betyr derimot ikke at man har fått tak i barnets eget perspektiv (Strandbu, 2011, s. 44-45).

7.1.1 Barnets mulighet til å medvirke til hva som er et godt liv for seg selv

Ved at barnet ansees som en kompetent aktør, er det samtidig viktig at deres kapasiteter og kompetanse identifiseres. Videre at barnet kan medvirke til hva som er et godt liv for seg selv (Omre & Schjelderup, 2009, s. 51). Barnets evner og ressurser skal være i sentrum (Healy, 2009, s. 201). Et sitat fra datamaterialet som kan illustrere følgende er fra Maja: *«Jeg avtalte med barnet i forkant at dersom samværene skulle bli så ille så skulle barnet vise meg et tegn»*. Sitatet fortolkes som en ide om at barnet er i stand til å ta avgjørelser omkring hva som er til det beste for en selv og at det er viktig at barnet kan få et godt liv på egne premisser (Omre & Schjelderup, 2009, s. 51). Det er barnet selv som tar en avgjørelse på om samværet skal avbrytes, og som får definere når det er «ille». Dette indikerer på at det tilrettelegges for «empowerment», hvor Maja mobiliserer barnets ressurser, kompetanse og ferdigheter (Thesen & Malterud, 2001, s. 1624).

Dersom kontaktpersonen får tak i barnets eget perspektiv, kan man oppdage ressurser som de profesjonelle på forhånd ikke hadde forutsetninger for å se. Forskjellene mellom barnets eget perspektiv og kontaktpersonenes barneperspektiv er noe som blant annet Sommer har påpekt (2012, s. 132). Videre har forskning fra Heimer et al., (2017) vist til viktigheten av at barn får uttrykke sitt eget perspektiv. Konsekvensene av å ikke få medvirke kan være at barnets beskyttelse og omsorg ikke stemmer overens med dets egne opplevelser (Heimer et al., 2017, s. 316).

Det å inkludere barnets eget perspektiv i beslutningene kan derimot skape store belastninger for barnet, gjennom for eksempel lojalitetskonflikter eller i rettsprosessene. Et sitat som illustrerer dette, er følgende:

«[...] Barnet har også noen underliggende ting som gjør at hun endrer mening fort, så det har vært litt vanskelig fordi hun på den ene siden er en aldersadekvat 14 åring og neste gang så er hun en 3 åring». (Kari)

Kari forteller at det i den aktuelle saken var viktig å lytte til barnets uttalelser, samtidig som barneverntjenesten tok en kontinuerlig vurdering på hva som var til det beste for barnet. Det fortolkes som at barnets eget perspektiv ble et moment i den skjønnsmessige vurderingen av hva som var til barnets beste. Det vil videre være utfordrende dersom det er en ensidig eller unyansert vektlegging på barnets medvirkning. Dette kan for eksempel være dersom barnet blir «tvunget» til å bestemme når de er ubestemte, eller at det blir gitt for liten plass til å få uttrykke usikkerhet. Ulvik har påpekt at barnets synspunkter og meninger forhandles frem sammen med andre og endres over tid, samt at barnets ønsker kan være flertydige (2009, s. 1152-1153). Dette innebærer at barnet kan ønske flere ting samtidig, som for eksempel å både bo sammen med deres biologiske foreldre og bo i fosterhjem (ibid).

Sandbæk (2004) er videre kritisk til at barn overlates som selvstendige individer ved viktige avgjørelser i sine liv. Det understrekes at barn ikke skal få et for stort ansvar, og at barnet har rett til beskyttelse i form av omsorg, avhengighet og tilhørighet (Sandbæk, 2004, s. 100). Vekten av barnets synspunkter skal vurderes ut ifra flere momenter, som for eksempel hvor alvorlige konsekvenser det vil gi om barnets mening følges. Slik som Høyesterett fremhevet i storkammer er hensynet til barnets beste av overordnet betydning, både i norsk rett og EMK (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 4-5).

7.1.2 Rettssystemets vektlegging av barnets synspunkter

Samtidig som informantene uttrykker viktigheten av å tilrettelegge for barnets medvirkning, forteller flere om opplevelser hvor rettssystemet ikke har vektlagt barnets synspunkter tilstrekkelig. Følgende sitat fra datamaterialet er eksempel på dette:

«Når barna vil ha mer samvær så får de det i nemnda. Når det er motsatt så blir de ikke nødvendigvis hørt. Hvis de sier at de ikke har lyst på mer samvær, så kan man høre at barna ikke er modne nok til å forstå sin egen situasjon og konsekvenser. Jeg hatt barn som spør om hvorfor de skal si sin mening når de ikke blir hørt. [...]».
(Maja)

Maja uttrykker hennes opplevelser av at fylkesnemnda ikke vektlegger barnets medvirkning i de sakene hvor barn ikke ønsker mer samvær. Helsetilsynet har i sin rapport (2019, s. 93) vist en tendens til at fylkesnemnda øker omfanget av samvær i forhold til det barneverntjenesten

har anbefalt i sin begjæring. Det at fylkesnemnda har vektlagt barnets medvirkning i varierende grad er noe som forskning fra Vis & Fossum også har påpekt (2013, s. 2108). I likhet med sitatene fra informantene er det blitt vist til at flere barn fikk mer samvær med en forelder enn hva de selv ønsket (Vis & Fossum, 2013).

Havik & Moldestad har i sin forskning vist at det å fremme saker for fylkesnemnda blir ansett som en kilde til konflikt og har ingen garanti for en ønsket endring (2003, s. 113). Sofie sitt sitat fra datamaterialet er et eksempel på dette: «[...]Vi var veldig spente, ettersom det skjedde i kjølvannet av EMD sakene. Vi var engstelige for at de skulle kjøre på med mange samvær». Ut ifra sitatet fremstår det som at det var en usikkerhet rundt fylkesnemnda sine vurderinger og at det ikke var noe garanti for at nemnda ville vurdere likt som barnevernet.

Hvor mange samtaler fylkesnemnda gjennomfører med barn i hver sak er det lite informasjon om. Forskningen fra Ygemar har vist at fylkesnemnda har et tydelig barneperspektiv og at deres vurderinger inneholder lite informasjon om barnets eget perspektiv (2017, s. 71). Fylkesnemnda sine vedtak tar ofte utgangspunkt i tidligere rettspraksis ved fastsettelse av samvær, hvilket forskningen fra Ygemar også har vist til (2017, s. 71). Det å vise til tidligere rettspraksis bidrar til å at det oppstår et slags standard samværsomfang, som gir lite rom til en konkret vurdering for det enkelte barnet. Dette samsvarer ikke med at samværets omfang skal vurderes konkret for den enkelte saken og med utgangspunkt i gjenforeningsmålet (Bennin, 2020, s. 35).

Fylkesnemnda kan også oppnevne en egen talsperson for barnet, etter bvl. § 7-9. En talsperson skal være et talerør for barnet og formidle deres synspunkter skriftlig (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 3). Dette er noe Vis & Fossum har vist til i sin undersøkelse (2013, s. 2104). Hvilket forståelsesgrunnlag nemnda får tak i kan påvirke deres grunnlag for å finne barnets eget perspektiv, da de må gjøre vurderinger ut fra andres barneperspektiv. Vis & Fossum (2013, s. 2108) viste til at barnets syn på samvær fremkom i to tredeler av talspersonens rapportering.

I henhold til bvl. § 1-6 skal barn som er «i stand til å danne seg egne synspunkter» få medvirke i alle forhold som vedrører barnet. I hvor stor grad barnets synspunkter vektlegges skal etter loven vurderes utfra barnets alder og modenhet. Dette innebærer en forpliktelse til partene som skal vurdere om barnet er i stand til å danne seg synspunkter eller ikke. Det å

definere modenhet er utfordrende, og det må tas i betraktning hvilke følger saken kan få for barnet i avgjørelsen (FN, 2009, s. 11). En større endring ved barnets liv som følger av avgjørelsen stiller høyere krav på en kompetent vurdering av barnets modenhet.

7.2 Oppfølging av de biologiske foreldrene

Samtidig som barnets beste er av overordnet betydning, understreket Høyesterett i storkammer at den overordnede målsettingen ved en omsorgsovertakelse er å oppnå en gjenforening mellom barn og foreldre. Videre at en omsorgsovertakelse i utgangspunktet skal være midlertidig, og at den norske stat har en plikt til å aktivt arbeide for å opprettholde relasjonen (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 20). Omfanget av samvær skal vurderes konkret for den enkelte saken og med et utgangspunkt i gjenforeningsmålet (Bennin, 2020, s. 35).

Et likhetstrekk ved EMD sine domfellelser er knyttet til svakheter av ivaretagelsen til gjenforeningsmålsettingen, hvor de har vært særlig kritiske til at målet forsvinner på et tidlig stadium uten en begrunnelse og i kombinasjon med et lavt samvær. Flere av informantene forteller om et strengere krav til å følge opp de biologiske foreldrene enn tidligere. Hvordan informantene begrunner dette kan illustreres med et sitat fra Siri: *«Vi er nok blitt mer tydelige på oppfølging av foreldre som har mistet omsorgen. Vi har flere samtaler med dem og hyppigere oppfølging av foreldrene»*.

I henhold til bvl. § 4-16 har barneverntjenesten en selvstendig plikt til å følge opp foreldrene etter en omsorgsovertakelse, samt gi dem tilbud om oppfølging og veiledning innen kort tid. Dersom hensynet til barnet ikke taler mot, skal barneverntjenesten legge til rette for at barnet kan tilbakeføres til de biologiske foreldrene etter bvl. § 4-21. Ved endring av loven i 2018 ble tilbakeføringskravet presisert i § 4-16 sjette punkt. Dette for å poengtere at barneverntjenesten aktivt skal arbeide for tilbakeføring der det er mulig og til barnets beste (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017, s. 144).

En balansegang mellom barnets og foreldrenes interesser kan ses i sammenheng med prinsippet «barnets beste» og det biologiske prinsipp. Prinsippene har stadig vært debattert og kan i noen tilfeller være motstridende. Etter Grunnloven § 104 andre ledd skal barnets beste være det avgjørende hensynet i barnevernssaker. Forarbeider til barnevernloven vektlegger

samtidig at kontakten med biologiske foreldre kan ha en stor verdi for barnet (Barne- og familiedepartementet, 1992, s. 113). Et av de mest sentrale argumentene i forhold til verdien av det biologiske bånd, er at det er viktig for barnets utvikling og følelse av identitet (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 69). Videre at det å se fysiologiske og personlighetsmessige likhetstrekk mellom seg selv og sine biologiske foreldre er en gjennomgående verdi i samfunnet (ibid). Dette er noe blant annet informant Kari uttrykker viktigheten av i datamaterialet.

Det å anerkjenne familielivet som en ressurs er et viktig element ved styrkeperspektivet. Perspektivet legger til rette for at familier skal oppdage og utvide ressurser som både kan styrkes i, og rundt dem. Videre er det et viktig element at familiene kan endres som følge av erfaring og lærdom (Saleebey, 1996, s. 298). Dette kan illustreres med følgende sitat:

«[...] Det skjedde et vendepunkt når samværene kunne være hjemme, da det ble normalisert. Vi viste også tillit til at foreldrene klarte dette selv [...]». (Maja)

Maja forteller i sin sak at barneverntjenesten trakk seg mer og mer ut, og viste foreldrene en tillit på at de klarte å gjennomføre samværene på egenhånd. Sitatet gir uttrykk for at barneverntjenesten ønsket å fremme og respektere foreldrenes potensiale, samtidig som det var en opplevelse av at foreldrene hadde vist lærdom og endring. Dette samsvarer med at den enkelte er i stand til å ta avgjørelser omkring hva som er til det beste for en selv. For å lykkes med perspektivet forutsetter det et samarbeid mellom familiene og kontaktpersonene. Videre at det er en tro på familienes ressurser og at det tas initiativ til å bruke de (Saleebey, 1996, s. 298).

Økt veiledning fra barnevernet kan bidra til å styrke foreldrenes evne til å utvikle og endre seg, deriblant en utvikling av egne ressurser og kontroll. Det er samtidig en viktig forutsetning ved styrkeperspektivet at det legges til rette for at familien og nettverket skal ha ressurser som de profesjonelle på forhånd ikke hadde forutsetninger til å se. Dette innebærer at veiledningen må åpne opp for anerkjennelse og bygge på en likeverdig relasjon mellom familien og barnevernet (Saleebey, 1996, s. 298-299).

7.2.1 Økt samværsomfang

EMD har videre vært kritisk til at det fastsettes et lavt samvær på et tidlig tidspunkt (nhri, 2020, s. 7). Samtidig som informantene forteller om et større krav til oppfølgingen av de biologiske foreldrene, uttrykker flere at det nå gis hyppigere samvær enn tidligere. Videre at terskelen for å fastsette «lite» samvær mellom barn og deres biologiske foreldre i dag er svært høy. Følgende sitat er eksempel på dette:

«Etter å ha vært i rettssystemet det siste året så opplever jeg ihvertfall at etter EMD sakene at det med kontakt med biologiske foreldre står sterkt, og at det skal mye til for å få lite samvær. [...] Jeg var i en rettsak hvor det gikk fra fire dagsamvær til 12 helgesamvær». (Maiken)

I henhold til bvl. § 4-19 har barn rett til samvær med sine biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse. Videre poengterer «det mildeste inngrep prinsipp» at samværet ikke skal begrenses mer enn nødvendig. Dersom det er restriksjoner i samværet må det stå i et rimelig forhold til målet med tiltaket (NOU 2012:5, s. 41). Ved en kortvarig omsorgsovertakelse er målet å opprettholde kontakt mellom barnet og foreldrene, mens ved en langvarig er det å ha en kjennskap (NOU 2016:16, s. 180).

Forskning har vist at det ikke har vært vanlig med hyppige samvær mellom barn og deres biologiske familie, hvilket blant annet Jessen & Backe-Hansen (2017, s. 60-61) har påpekt i sin analyse. Forskningen samsvarer med informantenes erfaringer om at det tidligere har vært fire samvær i året, men at de nå ser en betraktelig økning. Ved en av avgjørelsene som Høyesterett gjorde i storkammer ble samværet økt fra fire til åtte ganger i året. Ut ifra forskningen til Jessen & Backe-Hansen (2017) fremstår det som at det tidligere har blitt fastsatt et «standard samværsomfang». Dette samsvarer derimot ikke med at det skal gjøres individuelle vurderinger knyttet til det enkelte barnet. Følgende sitat fra datamaterialet er et eksempel på dette:

«Er jo noen saker hvor man har satt et samværsomfang, og som ikke blir vurdert igjen. Det har nok gjort at noen biologiske foreldre skulle fått mer samvær, som igjen vil påvirke sjansene for en tilbakeføring. [...] Jeg ble jo lært i starten at var det en langtidsplassering så var det så og så mange samvær, og var det ikke det så skulle det være mer Var jo det man gikk ut ifra [...]». (Sofie)

Det at Sofie uttrykker at noen familier antageligvis har fått for lite samvær, som igjen har påvirket deres mulighet for tilbakeføring er en svært alvorlig refleksjon. Dersom barnevernet ikke har tilrettelagt godt nok for en tilbakeføring bryter med at et vedtak om omsorgsovertakelse skal oppheves dersom vilkårene ikke lenger er til stede, jf. §§ bvl. § 4-12 og 4-21. Informantenes uttalelser om tidligere praksis kan synliggjøre at barnevernet ikke har tilrettelagt godt nok for familiens rett til gjenforening, noe som EMD har vært svært kritisk til.

Forskning fra Stang & Baugerud (2018, s. 121) fremhevet en fylkesnemndsleders uttalelser rundt samvær. Det at informantene forteller om økt samvær, kan tyde på at samværsomfanget blir hyppigere slik som nemndlederen uttrykte at det var for 20-25 år siden. Informantenes erfaringer om økt samvær samsvarer derimot ikke med nemndlederens uttalelser om større sannsynlighet for positiv utvikling for barn dersom det blir færre samvær. Samtidig har forskning vist at dårlig organisert samvær uten støtte ikke i seg selv er utviklingsfremmende for barn, noe blant annet forskning fra Sinclair et al., (2005) har poengtert. Samvær mellom barn og familiemedlemmer av god kvalitet, kombinert med andre positive profesjonelle intervensjoner, gir derimot en større sannsynlighet for tilbakeføring og plasseringsstabilitet (Sen & Broadhurst, 2011, s. 5). Videre er det blitt pekt på at samværet skal vurderes konkret for den enkelte saken, og med utgangspunkt i gjenforeningsmålet. Omfanget skal samtidig ikke utsette barnet for en urimelig belastning (Bennin, 2020, s. 35).

Informantene uttrykker samtidig at det å fastsette et samværsomfang kan være utfordrende. Sitat fra Sofie kan illustrere dette: *«Det å skulle sette hva som er for mye samvær og hva som er for lite, den grensen der er jo veldig vanskelig å vite og man kan jo ikke helt vite det heller»*. Det fremstår som at det er en usikkerhet på hvilke samværsordninger som fungerer i praksis, hvilket Stang & Baugerud har vist til i sin forskning (2018, s. 12). Høyesterett har uttalt at gjenforeningsmålet forutsetter at det blir gitt *«så mye samvær som det er mulig å gi uten å tilsidesette hensynet til barnets beste»* (Barne- og familiedepartementet, 2021). Sandberg har i sine kommentarer til EMD-dommene etterspurt om det er riktig å sette opp samvær helt opp til barnets tålegrense, fremfor å sette et samvær som etter en helhetsvurdering vil være til barnets beste (2020, s. 9). Samtidig som flere er bekymret over det økte samværsomfanget, fremkommer det funn fra datamaterialet om et større krav til barnevernet i forhold til bedre tilretteleggelse av samvær.

7.3 Bedre tilretteleggelse av samvær

Styrkeperspektivet er blitt kritisert fordi det legges for stort ansvar på individet og lokalmiljøet for å oppnå en forandring (Healy, 2009). Ved å ha et styrkeperspektiv som sitt kunnskapsgrunnlag er det samtidig viktig å være bevisst på at det kan ha konsekvenser dersom de aller svakeste familiene blir overlatt til seg selv (Omre & Schjelderup, 2009, s. 52). For stort fokus på familiens ressurser kan føre til at barn lever for lenge i vanskelige livssituasjoner uten at barnevernet setter inn hjelpetiltak eller flytter barnet ut fra hjemmet (ibid). I tillegg til at informantene forteller om et økt samværsomfang, fremkommer det opplysninger om at det stilles et større krav til barnevernet i forhold til tilretteleggelse av samvær. Følgende sitat er et eksempel på dette:

«Det vi opplever i fylkesnemnda, spesielt etter EMD, er spørsmålet om hva barneverntjenesten har gjort for å legge til rette for samværene. Det settes i gang mye veiledning i forkant av samværene. [...]». (Maja)

Gjennom kontinuerlig veiledning og oppfølging av de biologiske foreldrene arbeider barnevernet aktivt for å ivareta gjenforeningsmålsettingen, hvilket samsvarer med Høyesterett sine uttalelser (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 5-6). Det at kontaktpersoner er forpliktet til å følge opp de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse innebærer både å arrangere, tilrettelegge for og gjennomføre samvær. Ifølge Haugli & Havik (2010, s. 24) er kontaktpersoner administratorer i utarbeidelsen av samværsavtalen, noe som innebærer å både avklare praktiske forhold og veiledning som skal gis i forkant av samværene.

Kontaktpersonene kan videre fungere som en støtte under selve samværet (ibid). Viktigheten av barnevernets oppfølging og tilretteleggelse av samværet er noe forskningen fra Sen & Broadhurst også har påpekt (2011, s. 17).

Ut ifra datamaterialet fremstår det som at rettssystemet har en større forventning til barnevernet i forhold til kontinuerlige vurderinger rundt samværet som er fastsatt. Dette for å både sikre at kvaliteten og tryggheten for barnet skal bli best mulig. I datamaterialet kommer flere av informantene med konkrete eksempler på hvordan de har tilrettelagt for gode samvær. Følgende sitat er et eksempel på dette:

«Det ble foreslått å ha fast ramme på hva som skal skje, gjøre samme type aktivitet hver gang sånn at det blir forutsigbart for barnet. Fosteremor skal være med på

samværene og det er satt inn en tilsynsperson som kan veilede far i samværene».

(Sofie)

Det er viktig at det tilrettelegges for et samarbeid mellom barnevernet og familien dersom man skal lykkes med styrkeperspektivet. Videre at både barnet og foreldrene får medvirke i hvordan samværene kan gjennomføres. Det understrekes viktigheten av at kontaktpersoner samtidig følger opp familiene, veileder foreldrene og tilpasser samværene slik at det skal bli best mulig for barnet. Det at informantene forteller om konkrete eksempler på endringer som er gjort i forhold til å tilrettelegge bedre for samvær, indikerer at det allerede har oppstått en endringsprosess som følge av uttalelsene fra EMD. Dette er interessant, da det til sammenligning med forskning om barnets medvirkning har vært en mer langvarig endringsprosess.

8.0 Avslutning og veien videre

I denne studien er det blitt undersøkt hvordan samværspraksisen mellom barn og foreldre i barnevernet endres som følge av avgjørelsene fra EMD. For å besvare problemstillingen er det blitt gjennomført kvalitative individuelle intervjuer med kontaktpersoner fra kommunale barneverntjenester, og studien har derfor tatt utgangspunkt i deres perspektiv. Studiens funn har vist at kontaktpersonene opplever flere store endringer i samværspraksisen.

Det er vist til at samtlige av kontaktpersonene var opptatt av barnets medvirkning og fortalte at de involverer barn i vurderingen av samvær. Det var videre et gjennomgående fokus på barnets beste og ivaretagelse av barnas behov, både i sakene som gjaldt i eldre- og i nyere praksis. Det fremkom at barnets eget perspektiv kom mer til syne ettersom barnet ble eldre, og hadde en større kapasitet til å ytre seg om sine meninger rundt samværsordningen.

Informantene som fortalte om små barn, viste til de voksnes barneperspektiv av hva som var barnets behov og beskrivelser av dets atferd. Ved eldre barn fortalte informantene om å være i dialog med barnet, at barnet hadde en påvirkningskraft og at deres meninger hadde en stor betydning for vurderingene som ble gjort.

Funnet samsvarer derimot ikke med tidligere forskning, som blant annet har vist at samvær sjeldent er begrunnet i barnets egne ønsker og behov (Jessen & Backe-Hansen, 2017, s. 58-59). Datamaterialet har kun tatt utgangspunkt i kontaktpersonenes fortellinger, og det er derfor lite informasjon om hvordan barnet selv har opplevd å få medvirke. Barn og voksne kan ha en ulik forståelse av hva medvirkning faktisk innebærer, samt at barn kan oppleve motsetningsfylte følelser som kan gi dem et større behov for mer tid til å bearbeide sine synspunkter (Gallagher et al., 2012, s. 75). Det kan derfor være hensiktsmessig at man i større grad fokuserer på tilnærminger og metoder for å snakke med barn, slik at de selv opplever å få medvirke. På den andre siden skal ikke nødvendigvis barnets medvirkning ha en avgjørende betydning, men det skal være et moment i vurderingen av hva som er til barnets beste (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017, s. 44).

Studiens funn har videre vist at fylkesnemnda kan ha en ulik beslutningsterskel enn barnevernet og at kontaktpersonene opplever at nemnda kan vektlegge barnets medvirkning i for liten grad. Dette var spesielt i saker hvor barn hadde tydelig uttrykt at de ikke ønsket mer samvær med sine biologiske foreldre. Forskning har vist en tendens av at fylkesnemnda øker

omfanget av samvær i forhold til det barneverntjenesten har anbefalt i sin begjæring (Helsetilsynet, 2019, s. 93). Videre at nemnda sine vedtak ofte tar utgangspunkt i tidligere rettspraksis ved fastsettelse av samvær og at de er et tydelig barneperspektiv (Ygemar, 2017, s. 71). Det er lite informasjon om hva fylkesnemnda har vektlagt i sine vurderinger og hvordan de har vurdert barnets medvirkning. Barnets synspunkter skal vurderes ut ifra flere momenter, som for eksempel hvor alvorlige konsekvenser det vil gis dersom barnets mening følges (Sandbæk, 2004, s. 100). Videre skal samvær vurderes konkret for den enkelte saken og med utgangspunkt i gjenforeningsmålet (Bennin, 2020, s. 35). Studiens funn har samtidig vist at en tvetydighet rundt barnets ønsker kan påvirke hvordan nemnda vektlegger barnets medvirkning.

Videre er det påpekt at det fastsettes mer samvær enn tidligere og at barnevernet må tilrettelegge bedre for samvær der det ikke fungerer optimalt. Noen av kontaktpersonene har fortalt om for lite vurderinger rundt samvær tidligere, som påvirket familiens mulighet til gjenforening. Videre ble det gitt flere konkrete eksempler på endringer som er gjort i forhold til å legge til rette for bedre samvær, deriblant mer veiledning av foreldre. Økt veiledning fra barnevernet kan blant annet bidra til å styrke familiens evne til å utvikle og endre seg (Saleebey, 1996, s. 298-299). På bakgrunn av de konkrete eksemplene kan det argumenteres for at det allerede har oppstått en endringsprosess i det norske barnevernet, som følge av avgjørelsene fra EMD og uttalelsene fra Høyesterett i storkammeret.

På den andre siden skal ikke samværsomfanget utsette barnet for en urimelig belastning (Bennin, 2020, s. 35). Noen av informantene uttrykte en bekymring for at et høyt samværsomfang kan gå utover barnets beste, og at barnets medvirkning ikke blir ansett som like viktig som foreldrenes rettigheter. Sandberg har i sine kommentarer til EMD-dommene etterspurt om det er riktig å sette samvær helt opp til barnets tålegrense (2020, s. 9). Høyesterett understreket i storkammeret at hensynet til barnets beste er av overordnet betydning og skal legges særlig vekt på dersom barnets og foreldrenes interesser er i konflikt (Barne- og familiedepartementet, 2020, s. 2). I henhold til bvl. § 4-1 kreves det en helhetlig og skjønnsmessig vurdering av hva som er til barnets beste i det konkrete tilfellet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 82). Studiet har vist at det er et behov for mer kunnskap rundt samvær og hvilke samværsordninger som fungerer i praksis. Videre hvordan biologiske foreldre og barn kan følges opp slik at samværene blir best mulig (Stang & Baugerud, 2018, s. 12).

Studiet har bidratt med ny kunnskap om hvilke endringer som oppstår i samværspraksisen mellom barn og foreldre etter EMD-dommene. Samtidig har studiet noen begrensninger, deriblant et begrenset utvalg. På bakgrunn av at det er tatt utgangspunkt i kontaktpersonenes fortellinger, er det ikke blitt gitt tilgang til saksopplysninger som kunne bidratt til mer objektive opplysninger. Dette kunne for eksempel vært opplysninger om hvordan barnets synspunkter er blitt innhentet og nemnda sine vurderinger rundt fastsettelse av samvær.

Avgjørelsene fra EMD er avsagt i nyere tid, og det er derfor begrenset kunnskap om hvilke endringer som oppstår i det norske barnevernet som følge av disse. Det er derimot tydelig at barnevernspraksisen er under endring, gjennom nye reformer og lovendringer. Det er blant annet forespeilet en ny barnevernlov som vil tre i kraft i 2023, med intensjon om å styrke barn- og foreldres rettssikkerhet. Barneminister Kjell Ingolf Ropstad la frem et forslag til ny barnevernlov den 09.04.2021, som skal ta hensyn til dommene fra EMD (Ropstad, 2021). Ropstad uttalte at loven vil styrke barneperspektivet ytterligere, hvor blant annet prinsippet om barnets beste skal tydeliggjøres. Videre at samvær skal presiseres som en viktig faktor for å aktivt arbeide for en gjenforening, samtidig som det skal tas utgangspunkt i vurderingen om det er til barnets beste (ibid). For fremtidig forskning vil det være interessant å se nærmere på endringene som har oppstått i senere tid som følge av den nye barnevernloven.

9.0 Litteraturliste

Barne- og familiedepartementet. (1992). *Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. (Ot.prp. 44 (1991-1992)). Hentet fra <https://www.stortinget.no>.

Barne- og familiedepartementet. (2002). *Om barne- og ungdomsvernet* (Meld St. 40 (2001-2002)). Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-40_2001-2002-/id471124/.

Barne- og familiedepartementet. (2020, 10. juni). *Informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker – nye avgjørelser fra Høyesterett*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonsskriv-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-omsaksbehandling.pdf>.

Barne- og familiedepartementet. (2021). *Lov om barnevern (barnevernloven) og lov om endringer i barnevernloven*. (Prop. 133 L (2020-2021)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>.

Barne- og likestillingsdepartementet. (2007). *Oppgave- og ansvarsfordeling mellom kommuner og statlige barnevernmyndigheter- herunder om betalingsordninger i barnevernet*. (Rundskriv Q-06/2007). Hentet fra <https://regjeringen.no>.

Barne- og likestillingsdepartementet. (2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. (Prop. 169 L (2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Endringer i barnevernloven*. (Prop. 106 L (2012-2013)). Hentet fra <https://regjeringen.no>.

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Rundskriv om barnets talsperson-kommentarer til forskrift 18. februar 2013 nr. 203 om barnets talsperson i saker som behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker*.
(Rundskriv Q-11/2013). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (barnevernloven). (LOV-1992-07-17 100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevern>.
- Bendiksen, L. R. L. & Haugli, T. (2018). *Sentrale emner i barneretten* (3 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bennin, C. (2020). Barnets beste som juridisk argument i begrunnelser og beslutninger i barnevernet. I H. Nordby & A. Halså (Red.), *Verdier i barnevern* (s. 25-48). Cappelen Damm.
- Bergan, L. T. (2017). *Barns medvirkning under barnevernets omsorg: en kvalitativ intervjuundersøkelse av hvordan barn i fosterhjem opplever å medvirke* (Masteroppgave). VID vitenskapelige høyskole i Oslo.
- Berrick, J., D., Dickens, J., Pösö, T. & Skivenes, M. (2015). Children's involvement in care order decisions-making: A cross-country analysis. *Child Abuse & Neglect*, 49, 128-141. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213415002306?via%3Dihub>.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal akademisk.
- Collin-Hansen, R. (2018). Barnevernsrett: hjelpetiltak og akuttiltak. I A. Kjønstad, A. Syse & M. Kjelland (Red.), *Velferdsrett II: barneverns- og sosialrett* (5 utg., s. 251-284). Gyldendal juridisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Ellingsen, I. T., Studsrød, I. & Ursin, M. (2019). Ivaretagelse av barns rettigheter i sosialt arbeid med familier. *Barn: forskning om barn og barndom i Norden*, 37(3-4), 103-117. Hentet fra <https://www.ntnu.no/ojs/index.php/BARN/article/view/3383>.
- Falch-Eriksen, A., Toros, K., Sindi, I. & Lehtme, R. (2021). Children expressing their views in child protection casework: Current research and their rights going forward. *Child & Family Social Work*, 1–13. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cfs.12831>.
- FN: komiteen for barnets rettigheter. (2009). *Generell kommentar nr. 12: Barnets rett til å bli hørt*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets_rettigheter/generell-kommentar-12.pdf.
- Freire, P. (1999). *De undertryktes pedagogikk*. Gyldendal Akademisk.
- Gallagher, M., Smith, M., Hardy, M. & Wilkinson, H. (2012). Children and Families' Involvement in Social Work Decision Making. *Children & Society*, 26(1), 74-85. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1099-0860.2011.00409.x>.
- Gerds-Andresen, T. (2020). *Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse: en analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling*. Kritisk juss, 46(2), 125-153. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/67226461/fastsettelse_av_samvaer_ved_omsorgsovertakelse.pdf.
- Grunnloven. (1814). Kongeriket Noregs grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnlov>.
- Hake, K. (1999). Barneperspektivet: en forskningsstrategi. I C. L. Christensen (Red.), *Børn, unge og medier: Nordiske forskningsperspektiver* (s. 193-208). Hentet fra https://www.nordicom.gu.se/sv/system/tdf/kapitel_pdf/127_k_hake.pdf?file=1&type=node&id=19628&force=.
- Haugli, T. & Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernssaker: Psykologiske og juridiske vurderinger*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Havik, T. & Moldestad, B. (2003). Etter plasseringen: Samvær og samarbeid. I E. Backe Hansen (Red.), *Barn utenfor hjemmet: Flytting i barnevernets regi* (s. 110-126). Gyldendal akademisk.
- Healy, K. (2009). *Socialt arbejde i teori og kontekst: en grundbog*. Akademisk Forlag.
- Heimer, M., Näsman, E. & Palme, J. (2017). Vulnerable children's rights to participation, protection, and provision: the process of defining the problem in Swedish Child and familie Welfare. *Child and family social work*, 23 (2), 316-323. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cfs.12424>
- Helsetilsynet. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernssaker*. Statens helsetilsyn. Hentet fra https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2 utg.). Høyskoleforlaget.
- Jessen, J. T. & Backe-Hansen, E. (2017). *Samvær, samarbeid og støtte: Familiens mulighet for å hjelpe unge voksne etter plassering utenfor hjemmet* (NOVA-rapport, 2/17). Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda/xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/6442/NOVA-Rapport-2-2017-Samvær-samarbeid-støtte-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttigeverktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjørholt, A. T. (Red.). (2010). *Barn som samfunnsborgere: til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3 utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett* (6.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Menneskerettskonvensjonen. Den europeiske menneskerettskonvensjonen. (1950). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_2.
- Mæhle, S. S. & Aarli, R. (2017). *Fra lov til rett* (2. utg.). Gyldendal Juridisk.
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2020). *Hvorfor dømmes Norge i EMD? En statusrapport om barnevernsfeltet*. Hentet fra <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/12/Rapport-hvorfor-dommes-norge-i-emd-web.pdf>.
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling- ekspertutvalgets utredning av det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/dfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>.
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernlov. Sikring av barns rett til omsorg*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/dfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>.
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/a44ef6e251cd443396588483e97402ab/no/dfs/nou201720170012000dddpdfs.pdf>.
- Omre, C. & Schjelderup, L. (2009). *Barn i barnevernet: En studie om barns deltakelse og styrkeprosesser i familieråd*. Trondheim: Tapir Akademisk forlag.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Ropstad, K. J. (2021, 9.april). *Pressemøte om regjeringens forslag til ny barnevernlov*. Regjeringskvartalet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/barnevernslov/id2842196/>.

- Saleebey, D. (1996). The Strengths Perspective in Social Work Practice: Extensions and Cautions. *Social Work*, 41 (3), 296-305. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/pdf/23718172.pdf?refreqid=excelsior%3A7999c40f82fd00b4565e1764e7088d>.
- Sandberg, K. (2020). Kommentar til Høyesteretts storkammeravgjørelser om barnevern etter EMDs dommer mot Norge. *Juridika*. Hentet fra <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-hoyesteretts-storkammeravgjorelser-om-barnevern-etter-emds-dommer-mot-norge>.
- Sandbæk, M. (2004). Barn i hjelpeapparatet: kompetente og sårbare aktører. *Nordisk sosialt arbeid*, 24 (02), 98-109. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/33196424/barn_i_hjelpeapparatet_kompetente_og_sarbare_aktorer.pdf.
- Seim, S. & Slettebø, T. (2017). Challenges of participation in child welfare. *European Journal of Social Work*, 20(6), 882–893. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1320531>.
- Seim, S. & Slettebø, T. (Red.). (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sen, R. & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends' networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), 298-309. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1365-2206.2010.00741.x>.
- Sinclair, I., Wilson, K. & Gibbs, I. (2005). *Foster placements. Why they succeed and why they fail*. London: Jessica Kingsley.
- Sommer, D. (2012). *Barn i senmoderniteten- Barndomspsykologiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Stang, E. G. & Baugerud, G-A. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse: En barnefaglig og juridisk utredning* (Rapport nr. 10). Oslo Metropolitan University Storbyuniversitet.

- Statistisk sentralbyrå. (2020, 2. juli). Barnevern. Hentet fra <https://www.ssb.no/barnevern>.
- Strandbu, A. (2007). *Barns deltakelse og barneperspektiv i familierådsmodellen* (Doktoravhandling). Universitetet i Tromsø.
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse: Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thesen, J. & Malterud, K. (2001). "Empowerment" og pasientstyrking- et undervisningsopplegg. *Tidsskriftet den Norske Lægeforening*, 13 (121), 1624-1628. Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2001/05/kronikk/empowerment-og-pasientstyrking-et-undervisningsopplegg>.
- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag* (2. utg.). Bergen: fagbokforlaget.
- Tiller, P. O. (1991). «Barneperspektivet»: Om å se og bli sett. *Vårt perspektiv på barn– eller omvendt? I: Barn* nr. 1, 72-77. Norsk senter for Barneforskning.
- Ulvik, O. S. (2009). Barns rett til deltakelse: teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 49 (12), 1148-1154. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2009/12/barns-rett-til-deltakelse-teoretiske-og-praktiske-utfordringer-i-profesjonelle>.
- Vis, S. A. (2007). *Sluttrapport prosjekt «Barn og beslutninger»* (Helse og Rehabilitering Prosjektnr: 2005/0042). Hentet fra <https://docplayer.me/17827368-Barnevernets-utviklingssenter-i-nord-norge-sluttrapport-prosjekt-barn-og-beslutninger.html>.
- Vis, S. A. & Fossum, S. (2013). Representation of children's views in court hearings about custody and parental visitations — A comparison between what children wanted and

what the courts ruled. *Children & Youth Services Review*, 35(12), 2101-2109. Hentet fra <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2013.10.015>.

Ygemar, S. J. (2017). «Elle, melle, deg fortelle..»: en vedtaksanalyse om hvordan fylkesnemnda forstår barns rett til medvirkning ved vurdering av samvær (masteroppgave). VID vitenskapelige høyskole i Oslo.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Intervjuguide til personlig intervju

Introduksjonsspørsmål

1. Spørsmål til den som intervjues:
  - Alder, utdanning utover grunntdanningen (videreutdanning, mastergrad), hvor lang erfaring har du med barnevernsarbeid?

En sak som fungerte godt

Tenk på en spesiell sak du har jobbet med som du syns fungerte godt. Fortell hva du vurderte og besluttet i den saken:

- Samværet
- 2. Hva var det som fungerte godt rundt samværsordningen i denne saken?
- 3. Hva tror du skapte et godt samarbeid over tid?
- 4. Hva slags begrunnelser la du vekt på i vurderingen av fastsettelse av samværet?
- 5. Var det utarbeidet noen faste rutiner omkring fastsettelse av samvær mellom barn og foreldre?
- 6. Ofte setter fylkesnemnda et minimumssamvær som barneverntjenesten står fritt til å justere- hvordan vurderte du dette i denne saken?
- 7. Brukte du en metode eller et system når du vurderte samværet?
- 8. Kan du si noe om dilemmaene du kan sto ovenfor i vurderingene omkring samværet- hvordan løste du disse?
- 9. Hva slags støtte fra ledelsen hadde du behov for/fikk du i denne saken?
- Barnet: Fortell om barnet i den aktuelle saken
- 10. Hvordan tilrettela du for barnets medvirkning ved fastsettelse av samværet?
- 11. Hvordan vektla du barnets stemme ved fastsettelse av samværet?
- 12. Hva slags faktorer hos barnet tenkte du var viktig for et godt samarbeid?
- 13. Hva slags støtte vurderte du som viktig for barnet i forhold til samværet?
- 14. Hvorfor tenkte du at det var viktig for barnet å ha en tilknytning til sine biologiske foreldre?

For å sikre taushetsplikt er det viktig at det ikke fremkommer opplysninger som kan identifisere familiene eksemplene omhandler. Det er viktig å være oppmerksom på å verken nevne navn og identifiserende bakgrunnsopplysning som alder, kjønn, diagnose, tid, sted og eventuelle spesielle forhold. Det vil også være mitt ansvar å passe på at slike opplysninger ikke nevnes.

En sak som var fungerte dårlig

Tenk så på en spesiell sak du har jobbet med som du syns fungerte dårlig/som du hadde utfordringer med. Fortell hva du vurderte og besluttet i denne saken:

- Samværet
  1. Hva var det som var utfordrende rundt samværsordningen i denne saken?
  2. Hva tror du skapte disse utfordringene og hvordan var samarbeidet over tid?
  3. Hva slags begrunnelser la du vekt på i vurderingen av fastsettelse av samværet?
  4. Var det utarbeidet noen faste rutiner omkring fastsettelse av samvær mellom barn og foreldre?
  5. Ofte setter fylkesnemnda et minimumssamvær som barneverntjenesten står fritt til å justere- hvordan vurderte du dette i denne saken?
  6. Brukte du en metode eller et system når du vurderte samværet?
  7. Kan du si noe om dilemmaene du kan sto ovenfor i vurderingene omkring samværet- hvordan løste du disse?
  8. Hva slags støtte fra ledelsen hadde du behov for/fikk du i denne saken?
- Barnet: Fortell om barnet i den aktuelle saken
  9. Hvordan tilrettela du for barnets medvirkning ved fastsettelse av samværet?
  10. Hvordan vektla du barnets stemme ved fastsettelse av samværet?
  11. Hva slags faktorer hos barnet tenkte du var viktig for et godt samarbeid?
  12. Hva slags støtte vurderte du som viktig for barnet i forhold til samværet?
  13. Hvorfor tenkte du at det var viktig for barnet å ha en tilknytning til sine biologiske foreldre?

Dommene fra EMD

14. Hva er dine tanker omkring uttalelsene fra EMD som går på samvær mellom barn og foreldre?
15. Hvilke endringer i barnevernet tenker du må til for å sikre en bedre samværsordning? (endringer i lovverk, retningslinjer, saksbehandlingsregler, kompetanseheving for de ansatte?)
16. Hvordan og hvorfor tenker du at disse endringene kan opprettholde en god tilknytning mellom foreldre og barn?
17. Hvorfor tror du EMD har kommet med uttalelser som at samværsordningen i Norge ikke er tilstrekkelig for å opprettholde en god tilknytning mellom foreldre og barn?

Mulig endret praksis

Tenk på de to sakene du har fortalt om. Etter å ha reflektert rundt avgjørelsene fra EMD:

18. Hva tror du ville blitt annerledes i de to sakene?
19. Er det noe spesifikt du ville ha vurdert/vektlagt annerledes i dag?
20. Er det noe som ville vært lettere/mer utfordrende med sakene i dag?
21. Annet syn på barnets medvirkning?
22. Er det blitt gjort noen konkrete endringer på deres kontor? Rundskriv, pålegg?

Vedlegg 2

Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Hvordan kan de nye avgjørelsene i EMD endre samværspraksisen for barna i det kommunale barnevernet? – fra barnevernsarbeideres perspektiv

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på temaet samvær mellom barn og foreldre i det kommunale barnevernet, med barnet som hovedfokus. Studiet vil undersøke barnevernsansatte sine erfaringer med samvær og barnets medvirkning, refleksjoner rundt avgjørelsene fra den europeiske menneskerettsdomstolen og eventuelle endringer som kan sikre en bedre samværsordning for barna. Ditt bidrag til denne undersøkelsen kan føre til at det blir en økt kunnskap om endringsprosessene som gjøres i barnevernet i dag. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målsettingen med dette prosjektet er å skrive en masteroppgave ved endt studieforløp i sosialfag. Formålet med studiet vil være å belyse hvordan de nye avgjørelsene fra EMD kan endre samværspraksisen for barn i det kommunale barnevernet. Studiet kan bidra til en økt kunnskap om hvilke endringer dette kan få for det kommunale barnevernet og hvordan barnevernsansatte kan skape gode samværsordninger som sikrer retten til familieliv. Spørsmål som vil bli stilt er hvordan barnets medvirkning kan ivaretas i vurderingen av samvær og hvilke endringer de ansatte mener må til for å sikre en bedre samværsordning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dosent ved Universitet i Stavanger Unn Cecilie Omre er veileder og ansvarlig for prosjektet

Jeg, Camilla Onstad, er masterstudent ved master i sosialfag ved Universitet i Stavanger.

Dette er mitt masterprosjekt. Jeg er barnevernspedagog og jobber i en kommunal barneverntjeneste.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette prosjektet fordi du er ansatt i en kommunal barnevernjeneste og har arbeidserfaring med samvær mellom barn og foreldre. Jeg ønsker å gjennomføre individuelle semi-strukturerte intervjuer med 6-8 kontaktpersoner fra ulike barnevernjenester. Dette er ikke for å sammenligne svarene, men for å kunne få en dybere forståelse. I intervjuene må du ha erfaring med saker som omhandler samvær. Denne invitasjonen om å delta i prosjektet blir sendt ut etter avtale om et intervju.

Hva innebærer det for deg å delta?

Semi- strukturerte intervjuer er et individuelt intervju, hvor noen «hovedspørsmål» er forholdsbestemt og de samme temaene vil bli stilt til alle kontaktpersonene. Et semi-strukturert intervju kan gi mer dybde og mulighet til å fange opp hvordan de ansatte gir mening til sine utførelser og hvilke refleksjoner de gjør omkring viktige temaer. Oppfølgingsspørsmålene vil bli valgt ut ifra det den enkelte kontaktpersonen forteller, som gjør at selv om alle får samme hovedspørsmål så vil det enkelte intervjuet til en viss grad formes ut ifra den ansattes svar. Hensikten med individuelle intervjuer i denne undersøkelsen er å få en forståelse om hvordan de nye avgjørelsene i EMD kan endre samværpraksisen i det kommunale barnevernet. Ulike individuelle intervjuer kan bidra til ulike synspunkter, perspektiver og endringer.

Et individuelt intervju tar ca. 45 minutter. Dersom du velger å delta vil intervjuet bli tatt opp på lydfil og så bli transkribert over på et kryptert passord beskyttet Word-dokument på en pc. På grunn av uunnskssituasjonen rundt koronapandemien kan det være aktuelt med digitalt intervju over eksterne tjenester, dersom det ikke vil være mulig å få til fysiske intervjuer. Universitet i Stavanger har databehandleravtale med Teams og det vil derfor bli brukt dersom det skulle bli aktuelt. Lydfilene vil bli lagret på et kryptert passord beskyttet mappe frem til prosjektet er avsluttet. Etter dette vil all data bli slettet. Sted for intervju avtales i forhold til hva som passer best for deg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernetregelverket.

Ved behandlingsansvarlig institusjon Universitet i Stavanger er det jeg som student som vil ha tilgang til dine opplysninger. Funnene fra undersøkelsen vil presenteres i masteroppgaven som vil være tilgjengelig på internett. Lydfilene som tas av intervjuene vil bli lagret på et kryptert passord beskyttet mappe og blir transkribert over på et kryptert passord beskyttet Word-dokument på en pc. Alle opplysninger vil bli anonymisert, og det vil ikke komme frem i oppgaven hvilke barnevernjenester eller ansatte som har deltatt. I oppgaven vil jeg ikke være interessert i personlige eller sensitive opplysninger om verken barnevernsansatte eller familier de er i kontakt med. Både i forkant og underveis i intervjuene vil jeg be informantene være bevisst på å ikke nevne noen navn eller andre personlige opplysninger om familier som kan være gjenkjennbare. Ved innlevering av masteroppgaven i mai 2021 vil både lydfilene og datamateriale om informantene bli slettet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet er avsluttet, noe som etter planen vil være i juni 2021. Alle personopplysninger og lydopptak skal slettes innen prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å henvende deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent Camilla Onstad enten via e-mail (camilla-96@hotmail.com) eller via telefon: 91123341
- Universitet i Stavanger ved prosjektansvarlig dosent Unn Cecilie Onre enten via e-mail (cecilie.onre@uis.no) eller via telefon: 51834226
- Vårt personvernombud NSD- Norsk senter for forskningsdata AS via e-mail (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvernjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Student (forsker)

Camilla Onstad

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvordan endrer de nye avgjørelsene fra den europeiske menneskerettsdomstolen samværspraksisen i det kommunale barnevern?» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

☐ å delta i individuelt intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

.....
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

NSD sin vurdering

12.4.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Masteroppgave om barnevernet

Referansenummer

297312

Registrert

25.10.2020 av Camilla Onstad - c.onstad@stud.uis.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Unn Cecilie Omre , cecilie.omre@uis.no, tlf: 95916739

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Camilla Onstad , camilla-96@hotmail.com, tlf: 91123341

Prosjektperiode

15.11.2020 - 15.07.2021

Status

03.12.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

03.12.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 3.12.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.7.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

Student og informant har et felles ansvar for at det ikke kommer taushetsbelagte opplysninger inn i datamaterialet. Informanten må utvise varsomhet ved bruk av eksempler, og man må være oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, f.eks. alder, kjønn, diagnose, tid, sted og eventuelle spesielle forhold.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Microsoft Teams er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Håkon J. Tranvåg

12.4.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 4

Hovedtrekkene fra datamaterialet

Informant:	Maja	Siri	Maiken	Line	Sofie	Kari
Barnets medvirkning	<i>Det er viktig å få tillit og lytte til barnet.</i>	<i>Det er klart at barnets medvirkning er en viktig stemme.</i>	<i>Det vi har tenkt hele tiden er hvordan det er til det beste for barnet.</i>	<i>Etter hvert som barnet vokste opp så var det hennes stemme som alle lyttet til.</i>	<i>Vi snakket ofte med barnet, var på oppfølgingsbesøk i etterkant av samværerne og snakket om hva barnet syns. Barnet fikk lov til å være med å velge hva de skulle gjøre, og hva de skulle spise.</i>	<i>Vi har lagt veldig stor vekt på det barnet sier.</i>
Rettsystemet vektlegging av barnets medvirkning	<i>Når barna vil ha mer samvær så får de det i nemnda. Når det er motsatt så blir de ikke nødvendigvis hørt. Hvis de sier at de ikke har lyst på mer samvær, så kan man høre at barna ikke er modne nok til å forstå sin egen situasjon og konsekvenser. Jeg hatt barn som spør om hvorfor de skal si sin mening når de ikke blir hørt.</i>	<i>Barnet uttrykte at det ikke ville ha mer samvær med sin mor, og barneverntjenesten vurderte også ut ifra barnets fungering at samværerne ikke skulle økes. [...] Mor fikk medhold i Fylkesnemnd.</i>	<i>Har opplevd noen saker på kontoret hvor barnet ikke har ønsket mer samvær, hvor det ble mer samvær. Er endringer etter EMD nå.</i>	<i>Vi har jo hatt ihvertfall en sak ved vårt kontor hvor man opplevde at barnets stemme ble satt litt til side og hvor det ble økt samvær, noe vi absolutt ikke syns er bra.</i>	<i>Vi på kontoret har jo pratet mye om dette at vi er litt redde for at barnets reaksjoner ikke vil bli sett på som like viktig som foreldrenes rettigheter. Heldigvis følte vi at rettsystemet så på barnets reaksjoner i den saken som jeg har hatt.</i>	<i>Jeg kan si at sånn som i Fylkesnemnda og i tingretten så opplever jeg at.. sånn som for eksempel i denne saken her så var jo barnet ganske utydelig, men i de sakene hvor barnet har vært veldig tydelige på at de ikke vil ha samvær så har det allikevel også blitt lagt ganske mye vekt på. Så man skal vel kanskje si at barnet trumfer den biologiske.. altså uansett fortsatt. Men hvis det er noe tvetydighet så legger de det på økt samvær eller tilbakeføring.</i>
Oppfølging av biologiske foreldre	<i>Må være mer på i forhold til samvær. Hva ser foreldrene for seg og hvordan ønsker de at det skal være. Se hva som er gjennomføringsbart, det er veldig forskjellig på</i>	<i>Vi er nok blitt mer tydelige på oppfølging av foreldre som har mistet omsorgen. Vi har flere samtaler med dem og hyppigere oppfølging av</i>	<i>Jeg tenker at det er viktig at barneverntjenesten jobber mer målrettet mot foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Vi må være enda mer tydelige</i>	<i>Klart at når vi går inn og får medhold i at det skal være en oppvekstplasserin g, så forsvinner jo mye av barnevernsloven hvor det faktisk</i>	<i>Er jo noen saker hvor man har satt et samværsomfang, og som ikke blir vurdert igjen. Som antageligvis skulle vært vurdert, og da kanskje satt opp. Gjort at noen</i>	<i>Forskjellen kommer både fra leder med et økt press på at vi må selvfølgelig gjøre jobben vår uansett, men fokuset har jo endret seg til å bli mer. Vi må liksom ivareta alle, mye mer</i>

	foreldrene. Noen klarer det, og andre ikke. Godt samarbeid og god dialog med foreldrene, la dem få medvirke i forhold til hvordan samværet skal være.	foreldrene. Vi har alltid hatt årlige samtaler, men det er blitt mer nå	på om det er langtidsplassering eller kortidsplassering. Jeg ser at 2-4 samvær ikke gir en god tanke om tilbakeføring.	står at barneverntjenesten skal gjøre foreldrene i stand til å ta imot barnet sitt. Jeg har sittet og undret meg over, spesielt som nyutdannet, at jeg ikke syns vi hadde så mye drøftinger. Det var mer konklusjoner om hvordan foreldrene var.	biologiske foreldre skulle fått mer samvær, som igjen vil påvirke sjansene for en tilbakeføring.	enn vi gjorde før. Før var det liksom å se til at barnet hadde det bra der hun eller han var, men nå er det jo mye mer den karusellen med å passe på det biologiske.
Økt samværsomfang	Merker generelt nå som det er blitt så mye økning i samvær at fosterhjemmene sliter. De er ikke forberedt på disse samværene, fra de gikk på PRIDE kurs så kommer det en samværsordning som eksploderer.	Også i forhold til der hvor barneverntjenesten aldri vurderer å gi ekstra samvær så tenker jeg at det er helt feil, og da trenger vi å få en påminnelse om dette. Men det jeg er bekymret for er at vi til slutt kan gi ut så mye samvær at det også kan skpe uroligheter for barn. Det bekymrer meg, at vi kanskje gir ut for mye samvær fremover som ikke er til barnets beste.	Etter å ha vært i rettssystemet det siste året så opplever jeg ihvertfall at etter EMD sakene at det med kontakt med biologiske foreldre står sterkt, og at det skal mye til for å få lite samvær. [...] Jeg var i en rettsak hvor det gikk fra fire dagsamvær til 12 helgesamvær.	Tror det i dag ville blitt mye mer samvær i sakene.	Vi var veldig spente, ettersom det skjedde i kjølvannet av EMD sakene. Vi var engstelige for at fylkesnemnda skulle kjøre på med mange samvær. Vi hadde heldigvis mange instanser inne som sa at samvær var skadelig for barnet, og veileder som hadde vært i hjemmet var veldig klar på det. Allikevel så vet man ikke utfallet. [...] Barneverntjenesten landet på 3 samvær. Lagmannsretten la veldig vekt på den sakkyndige sin vurdering, men kom frem til 4 samvær. Barneverntjenesten var veldig glade for at nemnda ikke økte	Det er jo ganske store endringer, det skal sies. Vi merker allerede i tilbakeføringsskrav og økt samvær og alle de tingene, det er jo mye mer av det i dag enn for bare en kort tid tilbake.

					samværet veldig. Så må man se hva man kan gjøre med samværene for å gjøre dem bedre.	
Bedre tilretteleggelse for samvær	Det vi opplever i fylkesnemnda, spesielt etter EMD, er spørsmålet om hva barneverntjenesten har gjort for å legge til rette for samværene. Det settes i gang mye veiledning i forkant av samværene	Vi fikk kommentarer fra fylkesnemnda på at vi måtte legge bedre til rette for samvær. Har tenkt at vi har hatt samvær i forhold til det mor har ønsket og gjennomført det mor har ønsket så vet ikke hva jeg skal veilede mor på.	Etter å ha vært i rettssystemet det siste året så opplever jeg ihvertfall at etter EMD sakene at det med kontakt med biologiske foreldre står sterkt. Tror barneverntjenesten skal jobbe mye med å få til samvær. Blir ofte mye mer samvær enn det som var vanlig før med 2-4 samvær i året		Jeg tenker at det skal være rom for å drøfte dette med samvær. Ting kan endre seg og at man hele tiden vurderer om man kan sette opp samværene eller om man må innskrenke. Viktig at ledelsen også følger med på dette og at man kanskje har faste drøftinger i hver sak.	
Utfordringer ved de nye endringene	Det som har vært utfordrende har vært saker hvor det ikke har vært samvær over flere år. Vært holdt igjen på samvær fordi man har ment at det ikke har vært bra for barna. Jobbet lenge for å få til samvær med besteforeldre. Sitter med et fosterforeldre som ikke er så fornøyd. Merker generelt nå som det er blitt så mye økning i samvær at fosterhjemmene sliter.	Jeg er bekymret for at vi til slutt kan gi ut så mye samvær at det også kan skape uroligheter for barn. Det bekymrer meg, at vi kanskje gir ut for mye samvær fremover som ikke er til barnets beste. [...] Sitter i en situasjon at fylkesnemnda har bestemt mer samvær, så nekter barnet å gjennomføre. Det er kjempevanskelig.	Det er vanskelig at man kort tid før har jobbet mot en omsorgsovertakelse og plutselig skal jobbe med foreldrene for å gjøre dem i stand til å bli bedre.	Jeg synes det er fryktelig vanskelig. Jeg forstår at menneskerettighetene og barnekonvensjonen er implisert i våre lover. Men det er jo også sånn at de er det tungtveiende når vi står i dilemmaene. [...] Hvis fylkesnemnda mener at barneverntjenesten må gi foreldrene veiledning og støtte slik at de	Det å skulle sette hva som er for mye samvær og hva som er for lite, den grensen der er jo veldig vanskelig å vite og man kan jo ikke helt vite det heller.	På den ene siden så trenger vi også flere, være flere for å kunne følge opp hver familie. Vi har for mange saker og da blir det vanskelig å følge opp foreldrene godt nok.

				<p><i>kan bli i stand til, og foreldrene ikke ønsker det fra oss eller noen andre. Da blir det vanskelig.</i></p>		
--	--	--	--	---	--	--